

บทที่ 3

พัฒนาการชุมชนคลองแห

ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงลักษณะทั่วไปของตลาดน้ำคลองแหในมุมมองด้านการท่องเที่ยวเพื่อแสดงให้เห็นบรรยากาศของสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าวว่ามีความน่าสนใจอย่างไร ขณะเดียวกันยังได้สะท้อนให้เห็นพัฒนาการของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การสร้างปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นๆภายนอกชุมชนที่เข้ามาแสดงบทบาทหน้าที่สำคัญจนนำไปสู่การดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆในชุมชน เช่น การอนุรักษ์คลองแห การรื้อฟื้นประเพณีท้องถิ่น และการสร้างตลาดน้ำ นอกเหนือจากนั้นผู้ศึกษายังได้สะท้อนภาพความขัดแย้งของกลุ่มต่างๆที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งในบริบทการผลิตและช่วงชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือแม้กระทั่งความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการเมือง

บรรยากาศตลาดน้ำคลองแห

ช่วงวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ แบบนี้ ผู้คนตั้งแต่เด็กๆไปจนถึงวัยรุ่นหนุ่มสาว รวมถึงผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่รุ่นพ่อรุ่นแม่ มักจะถามจันจันหนูว่า “ไปเที่ยวตลาดน้ำคลองแหกันไหม” หรือคนที่คิดว่ายังไม่เคยไปก็มักจะถามจันจันหนูว่า “เคยลองไปตลาดน้ำคลองแหแล้วหรือยัง” เรียกได้ว่าตลาดน้ำคลองแหเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจยอดนิยมและเป็นจุดหมายปลายทางในวันหยุดของคนในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างไม่แพ้ตลาดน้ำชื่อดังระดับประเทศอย่าง “ตลาดน้ำอัมพวา” ที่จังหวัดสมุทรสงคราม หรือ “ตลาดน้ำดำเนินสะดวก” จังหวัดราชบุรี กันเลยทีเดียว

ตลาดน้ำคลองแหตั้งอยู่ในเทศบาลเมืองคลองแห อำเภอหาดใหญ่ ความยาวของตลาดประมาณ 200 เมตร เปิดตัวอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ. ศ. 2551 ตั้งอยู่ริมฝั่งคลองตรงข้ามวัดคลองแห เป็นตลาดน้ำเชิงวัฒนธรรมแห่งแรกของภาคใต้ที่ผสมผสานระหว่างตลาดที่จำหน่ายสินค้าอยู่ในเรือและตลาดโบราณจำหน่ายสินค้าบนบก โดยมีจุดสำคัญคือ การฟื้นฟูคลองแห ซึ่งเป็นลำคลองสายเล็กๆเชื่อมระหว่างคลองเตยกับคลองอู่ตะเภาที่ตื้นเขินไปช่วงระยะเวลาหนึ่งนั้นให้กลับมาเป็นสายน้ำและลำคลองที่สะอาด กว้างขวาง เพียงพอรองรับเรือจำนวนมาก

ด้วยเวลาเพียงไม่ถึง 1 ปี ตลาดน้ำคลองแหนับว่าประสบความสำเร็จอย่างมากมีสิ่งใหม่ๆเกิดขึ้นในชุมชน เช่น รูปแบบของตลาดน้ำ การแต่งกายของเหล่าพ่อค้าแม่ค้าที่ร่วมอนุรักษ์

วัฒนธรรมชาติด้วยชุดไทยพื้นบ้าน การอนุรักษ์ธรรมชาติด้วยการใช้วัสดุจากธรรมชาติบรรจุสินค้า เช่น ใช้กระบอกไม้ไผ่บรรจุน้ำ ใช้กระตังใบตอง และกะลามะพร้าวเป็นภาชนะใส่อาหาร เป็นต้น เส้นทางไปตลาดน้ำก็ไม่ยาก จากหาดใหญ่สามารถเข้าถึงตลาดน้ำได้สองทางคือ ทางแรกเข้าทาง ถนนนิพัทธ์สงเคราะห์ 5 กับอีกทางหนึ่งคือใช้ถนนลพบุรีราเมศวร์ (สายหาดใหญ่-สงขลา) จะเห็นป้ายทางเข้าตลาดน้ำคลองแหอยู่ริมทางอย่างชัดเจน

ตลาดน้ำคลองแหมีด้วยกันสองฝั่ง เริ่มจากฝั่งวัด คือ วัดคลองแหบริเวณลานจอดรถ ผู้มาเที่ยวสามารถแวะกราบนมัสการหลวงพ่อบุญรอดเพื่อความเป็นสิริมงคลและเที่ยวชมตลาดน้ำ จากนั้นก็ไปอีกฝั่งหนึ่ง เป็นริมตลิ่งจะมีเรือพ่อค้าแม่ค้ามาจอดเทียบขายของกินของใช้มากมาย แดดร่มลมตกเป็นเวลาที่เหมาะสมที่ตลาดน้ำจะเริ่มมีชีวิตชีวา พ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่เป็นมุสลิมที่พร้อมใจสวมใส่ผ้าไทยลวดลายต่างๆ สวมฮิญาบ หมวกปีกกว้าง ทำให้สะดุดใจสะดุดซื้อแก่น้องมุสลิมที่ไปเยือน เมื่อเดินลงไปริมน้ำเจอแม่ค้าหน้าค้มกับทอดมันปลากรายร้อนๆ จากกระทะ เสิร์ฟในกระทงใบตองชุดละยี่สิบบาท คนเบียดเสียดกันเข้าไปซื้อจนคนขายต้องคิดหาวิธีส่งสินค้ากับเงินด้วยตะกร้าที่มีด้ามยาวๆ ยื่นของให้พร้อมรับเงินจากลูกค้า ถัดไปเป็นสารพัดเมนูน้ำ ทั้งชาเย็น ชาดำเย็น น้ำลิ้นจี่ น้ำเชาก๊วย ให้เลือกว่าจะใส่กระบอกไม้ไผ่หรือตุ๊กตาดินดินเผา เสียบด้วยดอกกล้วยไม้ แบบนี้ก็ราคาเยลี่ยิบบาทเช่นกัน ก๋วยจั๊บน้ำข้นร้อนๆ อีกเจ้าก็ไซยกลิ้นหอมอยู่ในกะลามะพร้าวใบย่อมที่ชูดสะอาด ซ้อนและเครื่องปรุงอยู่ริมตลิ่ง ภาชนะใส่อาหารทุกชนิดใช้วัสดุธรรมชาติจากใบตอง ไม้ไผ่ ดินเผา มีม้านั่งและตะทำด้วยไม้อย่างทอดยาวไปตามแนวจุดเรื่อนั่งชิมได้ทั้งอาหารและใครจะปฏิเสธตรงลานว่างๆ ก็ได้ตามสะดวก นั่งปิกนิกกันได้ทั้งครอบครัว เมนูหน้าตาน่าทานทั้งทอดมันปลากราย ก๋วยจั๊บน้ำข้น หวานสีสวย ขนมจีน ทอดมันกุ้ง ข้าวโพดต้ม และอีกสารพัด ที่เด็ดที่สุดและใครๆ ต่างยกนิ้วให้คือ หอยครก ซึ่งหลายรายการโทรทัศน์ต่างเข้ามาแวะชิมพร้อมการันตีความอร่อย เป็นหอยทอดแต่ทอดในกระทะขนมครก เมื่อสุกจะเป็นฝ้ายๆ เหมือนกับขนมครก แต่หน้าตาและรสชาติคือหอยทอดที่กรอบนอกนุ่มใน อาหารส่วนใหญ่ปรุงรสกันสดๆ ทานกันร้อนๆ อร่อยกว่าส่งกลับบ้าน ไกลค่าคenyงทยอยมากันไม่ขาดสาย

ในห้วงเวลาโพล้เพล้เช่นนี้หลายคนเลือกไปยืนดื่มด่ำบรรยากาศบนสะพานหรือริมตลิ่งก็ได้ความอิมเมจไม่แพ้กัน เดินไปด้านบนส่วนที่ไม่ติดริมน้ำ มีตลาดโบราณขนาดใหญ่อีกเป็นร้อยร้านจำหน่ายทั้งอาหารและสินค้าอื่นๆ ให้เลือกซื้อกันจนเมื่อย ไกลกันยังมีไฮมสเตย์ให้พักและนวดเท้าแผนโบราณด้วย เมื่อความเมื่อยเริ่มโรยตัว แสงไฟก็เริ่มสว่างวอมแวมขึ้นแทน หลายคนที่ต้องหันหลังกลับไปจะพยายาเดินช้าๆ เพราะไม่อยากจากลาบรรยากาศดีๆ ส่วนคนที่เพิ่งมาถึงก็แยกย้ายกันจับจองโต๊ะเก้าอี้ เสียงเพลงจากเวทีที่ใครๆ ก็ขึ้นไปร้องได้ตั้งแ้วมาทำให้บรรยากาศคึกครื้นมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันมีเรือจำหน่ายสินค้าทั้งสิ้น ประมาณ 80 กว่า ลำ เป็นส่วนร้านค้าอีกจำนวน 200 กว่าร้าน ส่วนใหญ่จำหน่ายสินค้าคาวหวาน และอาหารพื้นบ้าน เช่น ถั่วคั่ว (อาหารตำรับเก่าแก่ของจังหวัดสงขลา พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ตั้งชื่อให้ว่า สลัดสงขลา) ข้าวยำปักชำได้ ขนมจีน ฯลฯ ขนมชนิดต่างๆ เช่น ขนมมด ขนมด้วง ขนมโค ขนมไทยมีจำหน่ายเกือบทุกชนิดและขนมพื้นบ้านภาคใต้ เรียกได้ว่าเป็นของกินแทบจะทุกอย่างสามารถหาได้ที่ตลาดน้ำแห่งนี้ นอกจากอาหารแล้วยังมีสินค้าพื้นบ้านจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมายให้เลือกซื้อหา สำหรับเวลาเปิด คือ วันศุกร์ เสาร์ และวันอาทิตย์ ตั้งแต่สี่โมงเย็นเรื่อยไปถึงสี่ทุ่มตลาดน้ำคลองแหในวันนี้มีนักท่องเที่ยวในจังหวัด(สงขลา)แล้ว ก็มีผู้คนจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น พัทลุง ปัตตานี สตูล ฯ รวมทั้งนักท่องเที่ยวมาเลเซียและสิงคโปร์ มาเที่ยวชมซื้อสินค้ากันเนืองแน่น

ผู้ศึกษาได้กล่าวถึงบรรยากาศคร่ำครวญของสภาพและบรรยากาศของตลาดน้ำคลองแหซึ่งนำไปสู่การทำความเข้าใจถึงพัฒนาการชุมชนคลองแหเพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงอันสำคัญไม่ว่าจะเป็นการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม และกลุ่มภายนอกชุมชนเป็นต้น จนนำไปสู่การดำเนินการโครงการตลาดน้ำ จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวอันสำคัญของจังหวัดสงขลา

ชุมชนคลองแห

คลองแหเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอปากเหนือ(อำเภอหาดใหญ่ปัจจุบัน) ชุมชนตั้งเมื่อใดไม่ปรากฏแน่ชัด แต่สันนิษฐานจากอาคารบ้านเรือนดั้งเดิม วัด มัสยิด ตลอดจนร่องรอยทางคดีศึกษาน่าจะมีหลายอายุชั้วคน คำว่า “คลองแห” น่าจะเพี้ยนมาจาก คำว่า “ฮ่องแห” ซึ่งเป็นเครื่องมือในการร่อนปาวประกาศของคนสมัยนั้น แต่ก็มีบางคนแสดงความคิดเห็นว่าเหตุที่ได้ชื่อว่าคลองแหนี้อาจจะเหตุสืบเนื่องมาจากรูปลักษณะของลำคลองที่เป็นรูปลักษณะของแห (อุปกรณ์ในการดักจับปลาชนิดหนึ่ง) ก็เป็นไปได้ต่อมากลายเป็นคลองแห ตามสำเนียงชาวใต้ หากย้อนไปถึงการศึกษาวรรณคดีประวัติศาสตร์ชุมชนคลองแห

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น-ชุมชนจึงเป็นหินก้อนแรกๆ ที่ปูทางให้แก่การรื้อฟื้นและการสร้างประวัติศาสตร์ร่วมกันของชาติกับชุมชน และท้องถิ่น อันจะสร้างความหมายของชีวิตคนตัวเล็กตัวน้อยทั้งหมดในชุมชนที่ครั้งหนึ่งเคย ได้ร่วมสร้างชุมชนมาด้วยกัน อันมีนัยรวมถึงการที่ได้ร่วมแรงร่วมใจระหว่างชุมชนใกล้เคียงในภูมิภาค วัฒนธรรมเดียวกันสร้างความเป็นท้องถิ่นขึ้นมา (อดิศร 2549:62-63) นอกจากนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนยังนำไปสู่การทำความเข้าใจของความเป็นมาของชุมชนและสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชน

การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ผู้ศึกษาได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน โดยทางเจ้าอาวาสวัดคลองแห ท่านได้เปิดเวทีลานวัดโดยวาระสำคัญเพื่อศึกษาความเป็นมาของชุมชน และได้เชิญชาวบ้าน โดยเฉพาะคนเฒ่า คนแก่ ได้มีส่วนร่วมในการเล่าเรื่อง ความทรงจำของชุมชนคลองแหในอดีต

การศึกษาดำเนินการซึ่งนำไปสู่การศึกษาความหมายหรือนัยที่ซ่อนเร้นอยู่ในเรื่องเล่า ไม่ว่าจะ เป็นสัญลักษณ์ของตำนานหรือพิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับตำนานจึงเป็นระบบ การสื่อสารแบบหนึ่งที่จะทำให้เราเข้าใจหรือมองเห็นมิติทางวัฒนธรรมของมนุษย์ในแต่ละกลุ่มชน และสังคมเมื่อเป็นดังนี้ตำนานเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดวัฒนธรรมและเรื่องราวทางสังคม ต่างๆ นอกจากนี้ตำนานยังเป็นเรื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงความรู้ ความคิด และความเชื่อของกลุ่มชนใน สังคม หากเราส่องมองย้อนกลับไปในอดีตจะพบว่า มนุษย์มักจะมีความสงสัยและตั้งปัญหาเพื่อ ถามตนเองว่า พวกเขาเป็นใคร มาจากไหนและทำไมจึงมีพฤติกรรมและวิถีชีวิตดังที่เป็นอยู่เพื่อ อธิบายปัญหาและข้อสงสัยต่างๆ มนุษย์จึงหาทางออกให้กับปัญหาที่สงสัยทั้งนี้มักจะได้แสดงออกมา ในรูปของตำนานเรื่องเล่าและความเชื่อต่างๆ ที่กล่าวถึงต้นกำเนิดหรือตำนานบรรพบุรุษและ ความเป็นมาของกลุ่มชน (ยศ 2540:1)

สำหรับเรื่องเล่าความเป็นมาของคลองแหสามารถสรุปได้ดังนี้ตำบลนี้ที่ชื่อว่าคลองแห เพราะถือเอาตามชื่อคลองซึ่งอยู่ศูนย์กลางของชุมชนแห่งนี้ คลองสายนี้ได้ชื่อว่าคลองแหก็เพราะ มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่ในตำบลได้เล่าสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคนตั้งแต่ ครั้งโบราณ ผู้ศึกษาได้รับฟังการบอกเล่ามาจากรัตตัญญูบุคคลล้นนเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ของ ตำบล หลายท่าน อาทิ พระอุปัชฌายาทองคงมงคล อดีตเจ้าอาวาสวัดคลองแห ชุนคลองแหหาญกิจ อดีตกำนันตำบลคลองแห นายบุญ เล็กสุทธิ และนายหิ้น สิริพันธ์ ทั้ง 4 ท่านที่เอ่ยนามมานี้ล้วน เป็นผู้ที่ได้รับการบอกเล่ามาจากผู้เฒ่าผู้แก่กาลก่อน และเป็นผู้ที่คงแก่เรียนเป็นที่เคารพนับถือของ คนในตำบลคลองแหมาก

เรื่องเดิมมีว่าในอดีตเมื่อครั้งที่มีการสร้างเจดีย์ เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่เมืองตะมะลิง คือจังหวัดนครศรีธรรมราชปัจจุบัน ทางเมืองตะมะลิงได้ป่าวร้องประกาศไปทั่วทุกหัวเมือง เพื่อให้ ประชาชนในหัวเมืองต่าง ๆ ในตอนใต้แห่งแหลมทอง ที่เลื่อมใสและนับถือพระพุทธศาสนา ให้มาร่วมงานเฉลิมฉลองในการบรรจุพระบรมสารีริกธาตุองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ใน พุทธเจดีย์ ประชาชนในหัวเมืองต่าง ๆ ที่ได้ทราบข่าวต่างก็มาร่วมในงานนี้ ฝ่ายประชาชนทาง เมืองกลันตัน ซึ่งอยู่ห่างไกลจากเมืองตะมะลิงมากกว่าหัวเมืองอื่น ก็รวบรวมประชาชนหลายร้อย คนเดินขบวนเดินทางมาทางบก เดินทางรอนแรมมาเป็นเดือน ๆ เมื่อมีดคำ ณ สถานที่ใด ก็พักแรม

ที่นั่น ครั้นเดินทางมาถึงสถานที่ซึ่งเรียกว่าคลองแหปัจจุบันนี้ เห็นว่าเป็นสถานที่สบายพื้นที่เป็นเนินสูงมีต้นไม้ใหญ่ปกคลุมสบาย เป็นค้ำคลองน้ำใสสะอาด เมื่อพักแรมหนึ่งคืนแล้ววันรุ่งขึ้นก็เตรียมการเดินทางต่อไป ขณะที่เดินทางต่อไปนั้น ก็มีขบวนเดินเท้าของคนเป็นจำนวนมากเดินทางมาจากทิศเหนือป้ายหน้าสู่ทิศใต้ผ่านมาทางนั้น สอบถามได้ความว่า เดินทางกลับจากงานบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่เมืองตะมะลิง และทราบว่างานได้เสร็จสิ้นแล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้น ประชาชนที่เดินทางมาจากเมืองกลันตัน ก็เลิกล้มความตั้งใจที่จะเดินทางต่อไป ตกลงจะเดินทางกลับแต่ก่อนที่จะเดินกลับ มาคิดว่าสิ่งของต่าง ๆ ที่เตรียมมาเพื่อจะนำไปบรรจุในเจดีย์เป็นพุทธบูชา เช่น พวกแก้วแหวนเงินทองต่างๆ ไหนๆ ก็ตั้งใจจะทำเป็นพุทธบูชาก็ไม่ควรนำกลับไป ควรจะขุดหลุมฝังเอาไว้ ณ สถานที่นี้ จึงรวบรวมสิ่งของเหล่านั้นมากองไว้อธิษฐานเป็นพุทธบูชาแล้วขุดหลุมฝังไว้ตรงพื้นที่สามเหลี่ยมที่คลองสองสายมาบรรจบกันคือกลางลานตรงมาจากทิศตะวันตก และคลองเตยมาจากทิศใต้ แล้วเกิดเป็นคลองสายใหญ่ขึ้น (คลองแห) สถานที่ฝังสมบัติดังกล่าว สมัยปัจจุบันยังปรากฏเป็นเนินสูงมีน้ำล้อมรอบ ชาวบ้านเรียกว่า "โคกนกคุ้ม" และเชื่อกันว่าเป็นขุมมหาสมบัติ และศักดิ์สิทธิ์ใครจะทำอะไรไม่ได้

สำหรับเครื่องประโคมดนตรีต่าง ๆ ที่แห่มาในขบวน เช่น ซ้อง กลอง เป็นต้น ก็นำมากองไว้แล้วอธิษฐานเป็นพุทธบูชาแล้วก็จมลงไปในคลองสายใหญ่นั้น ชาวนี้เป็นที่เล่าลือกันไปทั่ว แต่นั้นมาชาวบ้านในแถบนั้นจึงเรียกคลองนั้นว่า "คลองซ้องแห่" แต่คำว่า คลองซ้องแห่นั้น มีคำหลายพยางค์ ไม่สะดวกในการพูดในการออกเสียงประกอบกับคนทางใต้ไม่นิยมพูดคำที่มีหลายพยางค์ ต่อมาคำว่า "ซ้อง" อันเป็นพยางค์ที่สองขาดหายไป คงเหลือพยางค์หน้ากับพยางค์หลังเป็น "คลองแห่" แต่เมื่อพูดเป็นสำเนียงถิ่นใต้เราแล้วเสียงวรรณยุกต์เอกไม่มี คำว่าแห่ จะพูดเป็นแหเราจึงเรียกขานคลองนี้ตามสำเนียงของเราชาวคลองแหมาแต่เดิม

มีผู้สงสัยถามว่าเมื่อเป็นเช่นนี้เหตุในปัจจุบันนี้ ทางราชการไม่เรียกว่า "คลองแห่" แต่เรียกว่า "คลองแห" เรื่องนี้คือ ในสมัยแรกที่ทางราชการส่งเจ้าหน้าที่บ้านเมืองให้ออกมาสำรวจชื่อหมู่บ้านใน ท้องถิ่นนั้น ในสมัยก่อนข้าราชการที่ทำเรื่องนี้เป็นคนภาคกลาง เมื่อถามคนในท้องถิ่น เขาก็จดเอาถือตามเสียงพูดว่า "คลองแห" โดยไม่รู้ความหมาย และไม่ทราบถึงเหตุผลตำบลนี้จึงได้มีชื่อเพี้ยนจาก "คลองแห่" เป็น "คลองแห" อย่างที่เรารู้จักกันมาในปัจจุบัน

จากเรื่องเล่าประวัติตำนานคลองแหดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับตำนานพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช และตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในการศึกษาวิวัฒนาการของภาคใต้ โดยสาระแล้วตำนานทั้งสองจะเป็นการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการลี้ภัยสงครามของพระราชวงศ์จากลังกาโดยนำพระ "ทันตธาตุ" เข้ามายังบริเวณที่เป็นเมือง

นครศรีธรรมราช สารของตำนานจึงเป็นการผูกเรื่องราวการสร้างพระบรมธาตุและเมืองนครศรีธรรมราชเชื่อมโยงกับประวัติพุทธศาสนาโดยมีการสอดแทรกเรื่องราวเหตุการณ์บ้านเมืองลงไปยังเนื้อหาด้วย ที่น่าสนใจก็คือสารของตำนานฉบับนี้จะสะท้อนความหลากหลายในด้านผู้คน วัฒนธรรมความเชื่อไว้หลายแง่มุมโดยเฉพาะการสร้างบูรณการทางวัฒนธรรมโดยผ่านการเคารพความเชื่อ พระบรมธาตุ ซึ่งได้รับการสถาปนาขึ้นที่เมืองนครศรีธรรมราช (ธิดา 2539:127)

นอกจากนี้สารของตำนานยังสะท้อนถึงการแผ่ขยายอิทธิพลทางการเมืองผ่านรูปแบบอุปถัมภ์ค้ำชูพุทธศาสนาจากราชสำนักที่เป็นไปพร้อมกับการพยายามล้มล้างความเป็นศูนย์กลางความเชื่อของเมืองนครศรีธรรมราชด้วยการตั้งศูนย์กลางทางวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่จากการกัลปนาและการสถาปนาพระบรมธาตุขึ้นตามที่ต่างๆในภาคใต้ กระบวนการเหล่านี้จึงทำให้ปริมนทลของความหลากหลายแผ่ขยายออกทั่วดินแดนท่ามกลางความพยายามรักษาเอกภาพในการเป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาผ่านพระบรมธาตุของหัวเมืองนครศรีธรรมราช สารของตำนานยังสะท้อนให้เห็นว่าเมืองนครศรีธรรมราชมีความชอบธรรมในฐานะการเป็นศูนย์กลางของความหลากหลายผ่านอรรถาธิบายด้วยความเชื่อเรื่องพระบรมธาตุเพื่อสร้างสิทธิธรรมในการปกครองดังข้อความในตำนานที่กล่าวถึงพญาศรีธรรมโศกราชเร่งคนทั้งหลายให้ทำพระมหาธาตุลงรักปิดทองแล้วกะเกณฑ์หัวเมือง 12 นักกษัตริย์ที่ประกอบด้วย เมืองญีหน เมืองปะหัง เมืองกลันตัน เมืองตานี เมืองไชยา เมืองชุมพร เมืองบางสะพานฯ ให้ช่วยทำพระธาตุ (สงบ 2532:164)

จากข้อเท็จจริงของตำนานจะเห็นได้ว่าการสร้างตำนานเมือง ตำนานพื้นบ้านที่เกี่ยวกับพระธาตุและประวัติวัดหรือประวัติท้องถิ่นตามสถานที่ต่างๆ โดยสารของตำนานล้วนสะท้อนถึงวัฒนธรรมร่วมของสังคมพุทธอาณาจักรและขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับการอุปถัมภ์วัดที่เป็นอิทธิพลของราชสำนักอยุธยา ดังกรณี การกัลปนา ข้าพระ ซึ่งในตำนานมักจะใช้คำเรียก “ข้าพระโมสงฆ์” “นาจังหัน” (ตำนานพระนครศรีธรรมราช 2505:89-95) ซึ่งเป็นการอุทิศคนเพื่อรับใช้ดูแลศาสนารวมทั้งการอุทิศคนเพื่อเป็นข้าพระเพื่อดูแลวัด กรณีดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างชุมชนที่หลากหลายให้เกิดขึ้น เช่นเดียวกับตำนานท้องถิ่นเช่นตำนานคลองแห เมื่อมีการทำสงครามและกวาดต้อนผู้คนลงมาอยู่รวมกัน ผู้คนจำนวนหนึ่งอาจถูกยกเป็นข้าพระ ซึ่งเป็นการโยกย้ายกลุ่มชนโดยผ่านกระบวนการดังกล่าวของราชสำนักอยุธยา ย่อมส่งผลให้ผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรมได้เข้ามาอยู่ร่วมกันในภาคใต้โดยมีพระบรมธาตุนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางความเชื่ออันสูงสุดท่ามกลางความเชื่อดั้งเดิมอันหลากหลาย นอกจากนี้การให้ความเคารพต่อพระธาตุนครในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุด ยังก่อให้เกิดธรรมเนียมประเพณีการบูชาที่เชื่อมโยงไปสู่

การสร้างบูรณาการทางสังคม วัฒนธรรม อันเป็นกลไกไปทางการเมืองอย่างหนึ่งสำหรับการปกครองของพุทธอาณาจักรในสังคมโบราณ (ศรีศัคดี 2539:173)

เรื่องเล่าตำนานคลองแหดังกล่าวนำไปสู่ภาพสะท้อนถึงกระบวนการประเพณีประติษฐ์ทางวัฒนธรรมชุมชน ที่มีการคัดเลือก คัดสรร เพื่อรับใช้สถานการณ์ทางสังคมที่มีความนิยมโยหหาความเป็นอดีต ขณะเดียวกันประเพณีประติษฐ์กลายเป็นเครื่องมือรับใช้กลุ่มบุคคลบางกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ทั้งทางด้านเมืองและเศรษฐกิจภายในชุมชน

จะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นดังกล่าว ได้ถูกกระทำและคัดเลือก โดยกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งนั่นก็คือกลุ่มคณะวัดคลองแห (สำหรับความเป็นมาของกลุ่มคณะวัดคลองแหดังกล่าวผู้ศึกษาจะขอกล่าวในประเด็นต่อไป) ซึ่งก่อนที่จะมีการสรุปเป็นเนื้อหาตำนานคลองแหดังกล่าว ณ ที่ประชุมลานวัด ผู้ศึกษาสังเกตเห็นว่าชาวบ้านซึ่งเป็นตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านหรือแต่ละเขตชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองคลองแห ต่างก็ได้เล่าความเป็นมาของหมู่บ้านที่แตกต่างกัน เช่น ลุงเคือบ ชาวบ้านตัวแทนจากชุมชนทุ่งปราบ เล่าว่า

เดิมประวัติบ้านทุ่งปราบตามที่คนเฒ่าคนแก่เล่ามามีคูน้ำแล้วมีดินปราบอยู่ 1 ดัน อยู่ตรงบ้านคุณครุณาฏ คูน้ำนั้นน้ำไหลมาจากคลอง สมัยก่อนเขาเรียกคลองเฉยๆ ยังไม่เรียกคลองแห เรียกคลองแหตอนที่คนไปพบฮ่อง แล้วฮ่องก็วิ่งหนี ชาวบ้านเรียกว่า ฮ่องมันแหหนีลงคลอง ก็เลยเรียกคลองฮ่องแหมาตั้งแต่บัดนั้นและน้ำจากคลองฮ่องแหไหลออกมาสู่ทุ่งนา โดยผ่านมาทางคลองทุ่งปราบออกไปทุ่งนาเลยเรียกบ้านทุ่งปราบ

เช่นเดียวกับ ลุงคล้อย ศิริบุญตัวแทนจากชุมชนหนองนายขุย เล่าถึงประวัติหนองนายขุย

เดิมมีทุ่งนาทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน มีหนองน้ำอยู่แห่งหนึ่งเป็นหนองน้ำที่ไม่เคยแห้งเลย หนองน้ำเป็นของนายชิน บิดาของลุงคล้อย ต่อมามีการเล่าว่ามีคนจีนชื่อ ขุย มาหาเพื่อนบ้านที่ริมคลองอยู่ตะเภาซึ่งอยู่ใกล้ ๆ หนองน้ำ ภายหลังกลับมาจากบ้านเพื่อนก็มากินน้ำที่หนองน้ำนั้นจนเป็นลมตายในหนองน้ำ ต่อมาฝนตกน้ำในหนองน้ำเต็มไม่รู้จะระบายไปออกไปทางไหน จึงให้คนอิสลามชื่อหวัง มาขุดคูเพื่อระบายน้ำลงคลองอยู่ตะเภา เขาจึงเรียก คูโตะหวัง จึงกลายเป็นที่มาของชุมชนหนองนายขุย

จะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ชุมชนจากตัวแทนชาวบ้านบางส่วนที่ผู้ศึกษาได้นำเสนอ กลับไม่ได้ถูกนำมากล่าวถึงหรือถูกนำมาอ้างอิงในประวัติชุมชนคลองแหเลยซึ่งผู้ศึกษากล่าวไว้ข้างต้น ขณะเดียวกันผู้ศึกษาก็ได้ไปสอบถามกับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการวัด ว่าสาเหตุใดถึงไม่นำเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ชุมชนในแต่ละหมู่บ้านนำมาอ้างอิงหรือนำมาเป็นส่วนหนึ่งในเนื้อเรื่องของประวัติชุมชนคลองแห ก็ได้รับคำตอบจากท่านเจ้าอาวาสว่าเนื้อหาของ

ประวัติศาสตร์ในแต่ละชุมชนมีลักษณะเฉพาะซึ่งไม่ได้สะท้อนภาพโดยรวมของชุมชน ทำให้เรื่องเล่าชุมชนต่างๆดังกล่าวไม่ได้ถูกนำมาอ้างอิงในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคลองแห

สำหรับประวัติศาสตร์ชุมชนคลองแห ได้สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ชุมชนที่ได้ถูกกระบวนคัดเลือก สร้างสรรค์ โดยกลุ่มหนึ่งนั่นคือคณะกรรมการวัดที่พยายามสะท้อนความเป็นชุมชนโดยผ่านเรื่องเล่าที่มีการอ้างอิงความเป็นอดีตและตำนานพระบรมธาตุเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาของชุมชน นอกจากนี้ประวัติศาสตร์ชุมชนคลองแหได้ถูกนำมาผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมภายใต้สื่อการส่งละครเวที โดยมีกลุ่มบุคคลต่างๆทั้งจากภายในและภายนอกเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมเช่น กลุ่มคณะกรรมการคลองแห กลุ่มครูบางกล้า และกลุ่มเทศบาลเมืองคลองแห ซึ่งในส่วนของผลิตสื่อละครเวทีผู้ศึกษาขอกล่าวในบทต่อไป

การปกครอง

การปกครองชุมชนคลองแหซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2538 โดยทางกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และในปี พ.ศ. 2546 จึงได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบลคลองแห ภายหลังจากนั้นเมื่อชุมชนได้เปลี่ยนเป็นการปกครองรูปแบบเทศบาลส่งผลให้แห่งนี้กลับมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและจึงได้เปลี่ยนแปลงการปกครองอีกครั้งคือยกฐานะเทศบาลแห่งนี้เป็น เทศบาลเมืองคลองแห เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2550

สถานที่ตั้งชุมชนคลองแห ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเมืองหาดใหญ่ ระยะทางจากตลาดสดถึงวัดคลองแหอันเป็นใจกลางของชุมชนประมาณ 3กิโลเมตร อาณาเขตติดต่อประกอบด้วย อาณาเขตทางทิศเหนือติดต่อกับสามชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านหาร ชุมชนแม่ทอม ชุมชนคูเต่า โดยมีคลองคูตะเภากั้นเป็นอาณาเขต ทิศใต้ติดต่อกับเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ โดยมีเส้นทางรถไฟสายหาดใหญ่-สงขลาเป็นเขตตลอดแนว (ปัจจุบันเส้นทางรถไฟดังกล่าวได้ถูกยกเลิกใช้ทำการแต่ก็ยังคงเห็นเส้นทางรถไฟยาวตลอดแนว) ทิศตะวันออกติดต่อกับชุมชนน้ำน้อย โดยมีพุน้ำน้อยกั้นเขต ทิศตะวันตกติดต่อกับชุมชนคลองคูตะเภา โดยมีคลองคูตะเภากั้นเขตตลอดแนว

ชุมชนคลองแห มีเนื้อที่โดยประมาณ 24.50 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 15,312 ไร่ สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มทุ่งนา สลับเนินสวนยางพารา ตามแนวลุ่มแม่น้ำคลองคูตะเภา ประกอบกับสภาพทั่วไปมักจะประสบภาวะน้ำท่วมในฤดูฝน

จำนวนหมู่บ้านโดยทั้งหมดประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน¹ และ 27 ชุมชน² จำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่ตามฐานทะเบียนราษฎร 25,979 คน³

¹ ชุมชนคลองแหมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านท่าไทร	หมู่ที่ 2 บ้านหนองบัว	หมู่ที่ 3 บ้านคลองแห
หมู่ที่ 4 บ้านคลองเตย	หมู่ที่ 5 บ้านปากัน	หมู่ที่ 6 บ้านหนองนายขุ้ย
หมู่ที่ 7 บ้านทุ่งปราบ	หมู่ที่ 8 บ้านท่าช้าง	หมู่ที่ 9 บ้านทุ่งน้ำ
หมู่ที่ 10 บ้านหนองทราย	หมู่ที่ 11 บ้านเกาะหมี่ (ข้อมูลจากเทศบาลเมืองคลองแห)	

² ชุมชนคลองแหมีทั้งหมด 27 ชุมชน ได้แก่

1) ชุมชนท่าไทร	10) ชุมชนสะพานดำ	19) ชุมชนลำราญสุข
2) ชุมชนเมืองใหม่-คลองลาน	11) ชุมชนหนองบัว	20) ชุมชนเมืองใหม่6ปริดีเปรม
3) ชุมชนมุสลิมบ้านหนองบัว	12) ชุมชนบ้านคลองแห	21) ชุมชนอัมพัน
4) ชุมชนหลังบักชี	13) ชุมชนเมืองใหม่	22) ชุมชนวัดคลองแห
5) ชุมชนศุกสันติ	14) ชุมชนบางม่วง	23) ชุมชนปากัน
6) ชุมชนหนองนายขุ้ย	15) ชุมชนทุ่งปราบ	24) ชุมชนท่าช้าง
7) ชุมชนทุ่งน้ำ	16) ชุมชนหนองทราย	25) ชุมชนบ้านเก่า
8) ชุมชนเกาะหมี่	17) ชุมชนมัสยิดเกาะหมี่	26) ชุมชนคลองควาย
9) ชุมชนคลองเปด	18) ชุมชนสัจจุกล	27) ชุมชนสุโขทัย

(ข้อมูลจากเทศบาลเมืองคลองแห)

³ ตาราง แสดงจำนวนประชากรของเทศบาลเมืองคลองแห

พ.ศ.	ครัวเรือน	ประชากรเฉลี่ยครัวเรือนละ	ประชากรทั้งหมด		
			ชาย	หญิง	รวม
2548	8,163	2.85 คน / ครัวเรือน	11,229	12,080	23,309
2549	8,741	2.75 คน / ครัวเรือน	11,606	12,436	24,042
2550	9,632	2.60 คน / ครัวเรือน	12,032	13,050	25,082
2551	10,280	2.53 คน / ครัวเรือน	12,418	13,561	25,979

ที่มา : งานทะเบียนราษฎร สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลเมืองคลองแห (กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551)

การทำมาหากิน

สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ประกอบด้วยพื้นที่นาและสวนยางสลับกันไป จากข้อมูลสถิติของอาชีพ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักเนื่องจากสภาพโดยพื้นที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจยางพารา 1,743 ไร่ เมื่อผู้ศึกษาได้สอบถามพูดคุยกับชาวบ้านเกี่ยวกับการทำมาหากินในอดีตพบว่า ในอดีตชาวบ้านโดยส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา พื้นที่ทำนาอยู่บริเวณหมู่ 5 บ้านปากกัน (ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวถูกแปรสภาพกลายเป็นโครงการบ้านจัดสรรจำนวนมาก) และประเภทการทำนามักจะเป็นนาห่มหรือนาปี โดยทำทั้งนาดำและนาหว่านขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่และแรงงานครอบครัวส่วนใหญ่ผู้ที่มีนามากแต่มีแรงงานน้อยมักนิยมทำนาหว่าน เพราะใช้แรงงานน้อยกว่าส่วนผู้ที่มีพื้นที่น้อยและอยู่ในที่ลุ่มมักจะทำนาดำ การทำนาโดยใช้แรงงานคนและแรงงานสัตว์ เครื่องมือเครื่องใช้แบบง่ายๆ ทำให้การทำนาเป็นอาชีพที่หนักและลำบากมาก ไม่ว่าจะทำนาดำหรือนาหว่านก็ตามซึ่งชาวบ้านต่างก็กล่าวว่าการทำนาเป็นงานที่เหนื่อยยาก เริ่มตั้งแต่การบุกเบิกนา ซึ่งเรียกว่าการหักนา เป็นงานที่เหนื่อยมากที่สุด เพราะต้องใช้ขวาน มีดพร้า โคนต้นไม้กว่าจะล้มใช้เวลาานานมาก จากนั้นถางต้นไม้ออกหญ้าเล็กๆ รอให้แห้งแล้วก่อไฟเผา เพื่อที่จะปรับเป็นพื้นที่นา

การทำนาดำและนาหว่านมีวิธีการที่คล้ายคลึงกันต่างกันเพียงนาดำจะต้องเพาะต้นกล้าและทำเทือกแปลงนาที่ใช้ปักดำ โดยฤดูกาลทำนาจะเริ่มต้นประมาณเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน การทำนาส่วนใหญ่ชาวบ้านจะเร่งทำให้เสร็จก่อนเดือนตุลาคมเพื่อให้เสร็จทันไปลากพระ เพราะเชื่อว่าถ้าหากใครได้ลากพระนอกจากจะได้บุญกุศลมากช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิตแล้ว ยังทำให้ข้าวในนาอุดมสมบูรณ์อีกด้วย การทำนาและนาหว่านถ้าฝนฟ้าเอื้ออำนวยตกตามฤดูกาล จะทำให้ข้าวมีความอุดมสมบูรณ์ จะตั้งท้องออกรวงประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคมและเก็บได้ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ขณะเดียวกันการออกปาก ลักัน¹ ซอมมือ² และเกลอ¹ เป็นการให้ขวานให้เพื่อนบ้านมาช่วยกันลงแรงทำงานเพื่อให้งานหนักหรือให้

¹ ลักัน หรือ ลักงานเป็นเรื่องใหม่ที่ผู้ศึกษาได้ยินผ่านหู การลักงานหมายถึง การที่คนในชุมชนเล็งเห็นความดีงามของใครสักคน คนนั้นอาจมีความจำเป็น มีเหตุให้ไม่สามารถประกอบกิจกรรมปกติในชีวิตได้ เช่น ล้มป่วยไม่สามารถไปเก็บข้าวได้ ความดีงามของคนนี้ทำให้มีคนมองเห็นค่า จึง “ลัก” ไปช่วยเก็บข้าวให้

² ซอมมือหรือขอแรงการเก็บเกี่ยว การปลูกข้าว รวมไปถึงกิจกรรมอื่นๆทั้งสาธารณะและส่วนบุคคล การขอแรง การออกปากให้ขวาน สะท้อนวิถีการดำรงอยู่ในลักษณะพึ่งกันเอง แบ่งปัน เอื้ออาทร ของคนในชุมชน ทำให้พวกเขาได้ตระหนักถึงคุณค่าแห่งการอยู่ร่วม และเป็นมิติตามสัมพันธ์ที่แนบแน่นของชุมชน

งานเสรีจลุล่วงไปด้วยดี ถือได้ว่ามีคุณค่าของชุมชนช่วยให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งทางด้านการผลิต การประกอบอาชีพ การป้องกันโจรผู้ร้าย ตลอดจน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนใหญ่ปลูกข้าวเพื่อบริโภคกันเองในครอบครัว ดังสังเกตขั้วข้าวใน อดีตที่ตั้งอยู่บริเวณหลังบ้านของ ชาวบ้าน

จากคำบอกเล่าของชาวบ้านทำให้ผู้ศึกษาได้นึกถึงหวนถึงอดีตในสมัยวัยเด็กของตนเอง ขณะนั้นแม่ของผู้ศึกษาได้ประกอบอาชีพทำนาและผู้ศึกษาได้ติดตามแม่ไปช่วยทำนาตั้งแต่วัยเด็ก แต่ด้วยวัยขณะนั้นก็ทำเท่าที่สามารถช่วยได้ เช่นการถอนต้นกล้า การดำนา เป็นต้น โดยพื้นที่นาจะ อยู่ห่างจากบ้านประมาณ 2-3 กิโลเมตรทำให้การเดินทางทุลักทุเลเล็กน้อยเพราะเป็นพื้นที่ป่า เมื่อ มองไปบริเวณรอบๆพื้นที่นารวมๆกันของหลายคนประมาณ 10-20 ไร่ แต่พื้นที่นาของครอบครัวผู้ ศึกษาีประมาณ 2-3 ไร่ และในขณะนั้นแม่ของผู้ศึกษาได้รับจ้างเก็บข้าว โดยใช้อุปกรณ์คือแกระ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ในการเกี่ยวข้าว ในสมัยนั้นยังไม่มีเครื่องเก็บข้าว การเก็บข้าวส่วนใหญ่มักจะใช้การ จ้างวาน โดยราคาจ้างเก็บข้าวประมาณ 300 – 400 บาทต่อไร่ เนื่องจากราคาข้าวไม่ค่อยดี ทำให้ ชาวบ้านทำนาลดน้อยลงประกอบการประสบปัญหาทางธรรมชาติเช่นฝนไม่ตกตามฤดูกาล น้ำท่วมบ่อย รวมทั้งระบบชลประทานไม่ทั่วถึง ทำให้ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ปรับเปลี่ยนพื้นที่นาหันไป ปลูกสวนยางพารามากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา อีกทั้งพื้นที่นาบางส่วนถูกขายให้กับ นายทุนเพื่อนำไปจัดสร้างโครงการบ้านจัดสรร ประมาณช่วงปี พ.ศ.2543 เรื่อยมา พื้นที่ เกษตรกรรมจึงลดลง ปัจจุบันไม่เหลือพื้นที่ทำนาแล้ว และยางพาราก็ได้กลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่ สำคัญของชุมชนคลองแห

สังเกตได้จากในอดีตยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่เข้ามามีความสำคัญในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้เมื่อช่วงกลางศตวรรษที่ 25 โดยเฉพาะในบริเวณคาบสมุทรมลายูและเกาะชวา มีการทำสวนยางพาราขนาดใหญ่ ซึ่งเข้ามาทดแทนการเกษตรกรรมชนิดอื่น ที่ต้องเผชิญกับความ ผันผวนราคาในตลาด และโรคแมลงศัตรูพืช ในขณะที่ยางพาราที่ถูกพัฒนาขึ้นกลับมาเป็นพืชที่มี คุณสมบัติเหมาะกับการปลูกในบริเวณนี้ เพราะเป็นพืชที่มีความต้านทานโรค แมลงศัตรูพืชได้เป็น อย่างดี มีคุณสมบัติที่สามารถเจริญเติบโตได้ในทุกสภาพพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นเนินเขา บริเวณที่มี ความสูง มีความลาดชันหรือที่ราบลุ่มที่มีการระบายน้ำได้ดีก็ตาม นอกจากนี้ยังสามารถขึ้นได้ดีใน ดินทุกสภาพไม่ว่าจะเป็นดินลูกรังหรือดินหมดความอุดมสมบูรณ์ไปแล้วก็ตาม คุณสมบัติที่โดดเด่น

¹ เกลต การให้ชาวบ้านเข้ามาช่วยทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้งานหนักหรืองานด่วนสำเร็จลุล่วง โดยทันการ โดยผู้ร่วมลงแรงไม่คิดค่าแรงเพียงแต่เป็นประเพณีที่เจ้าภาพจะต้องเลี้ยงดูอาหารผู้ที่เข้ามาร่วมลง แรง

ประการหนึ่งของยางพารา คือเป็นพืชไม่ต้องการเอาใจใส่ดูแลมากเหมือนพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆอีก ทั้งการลงทุนทำสวนยางพาราต่อไร่มีราคาไม่สูงมากนัก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจตัวเลือกใหม่ของเกษตรกร และได้รับความนิยมยางพาราเป็นวัสดุที่มีความสำคัญต่อสนองอุตสาหกรรมไฟฟ้าและรถยนต์ ทำให้มีความต้องการยางพาราในตลาดโลกสูง แต่กำลังผลิตน้อยกว่าความต้องการ ดังนั้นส่งผลให้ยางพารามีราคาสูงตามไปด้วย (ศุภกรณ์ 2550 : 65)

การปลูกยางพาราของคนไทยลุ่มแม่น้ำทะเลสาบสงขลาเริ่มที่ตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประมาณ พ.ศ. 2446 โดยแม่ค้าที่ค้าขายตามรอบตะเข็บชายแดนไทย - มลายา ลักลอบนำเมล็ดพันธุ์ยางพาราของยางพาราเข้ามา หลังจากการปลูกยางพาราที่บ้านพรุ ได้ผลดี จึงเริ่มขยายไปยังบริเวณใกล้เคียงในจังหวัดสงขลา และจังหวัดใกล้เคียงต่อไป โดยเฉพาะจังหวัดพัทลุง ชาวสวนยางนำเมล็ดพันธุ์จากอำเภอหาดใหญ่ไปปลูก หลังจากเริ่มการทำสวนยางที่หาดใหญ่ไม่นานนัก การปลูกยางของคนไทย จะปลูกยางในลักษณะ “ตามบุญตามกรรม” เนื่องจากไม่มีความรู้ด้านการปลูกยาง จึงทำให้ความสนใจน้อยมาก ทำแบบเล่นๆ มากกว่า เพราะสภาพความเป็นอยู่เดิมก็มีสภาพสมบูรณ์ไม่ขาดแคลน แต่ที่ทำเพราะเห็นคนอื่นทำก็ทำตามกันไป ดังนั้นการปลูกจึงไม่เป็นระเบียบ ไม่เป็นแถวเป็นแนว ไม่มีระยะแน่นอน ส่วนใหญ่จะปลูกปะปนไปกับพืชอื่น เช่น ข้าวไร่ กกล้วย ข้าวโพด มีวิธีปลูกง่ายๆไม่สลัดซับซ้อน เพียงแต่ถอนต้นกล้ายางพันธุ์พื้นเมือง ชาวบ้านเรียกว่า “ลูกยาง” ซึ่งขึ้นอยู่ในสวนยางใกล้ ๆ บ้าน โดยเลือกต้นกล้าจากสวนที่ให้น้ำยามาก ๆ มาใช้ทำพันธุ์ จากนั้นนำต้นกล้ายางไปแช่น้ำ พอแตกตาก็นำไปปลูก โดยใช้แหลมแทงดินให้เป็นรู แล้วเอาต้นกล้าปักลงไป บางคนก็ขุดให้เป็นหลุมเล็ก ๆ ลึกตามจอบ จากนั้นจึงนำต้นกล้าปลูกในหลุม บางคนใช้เมล็ดต้นยางไปรยลงไปในที่ว่าง เมื่อปลูกแล้วไม่มีการใส่ปุ๋ย เพราะดินดี ไม่ต้องดูแลรักษาปล่อยให้สวนรก มีสภาพเป็นป่ายาง มากกว่า สวนยาง ไม่มีโรคระบาดมากนัก อาจจะมีบ้างก็มีเพียงปลวกแดง กินรากทำให้ต้นยางตาย ชาวสวนจะใช้เกลือเม็ดโรยโคนต้นเพื่อให้ปลวกแดงตาย โรคอย่างอื่นนอกเหนือจากนี้ไม่ค่อยมี จึงกล่าวได้ว่าได้การทำสวนยางใช้ทุนน้อยมาก (กิติไชย 2545 : 83)

เจ้าของสวนยางที่มีไร่สวนยางจำนวนมากก็อาจจะมีกรรับจ้างกรีดยาง โดยส่วนใหญ่เป็นข้อตกลงระหว่างเจ้าของสวนกับผู้ถูกจ้างว่าจะแบ่งปันผลประโยชน์กันอย่างไรซึ่งเป็นลักษณะเช่นเดียวกับการเช่านา โดยส่วนใหญ่เจ้าของสวนยางพารามักจะจ้างวานกับคนที่รู้จักหรือญาติสนิทเพื่อป้องกันการฉ้อโกง สำหรับการผลิตยางในอดีตส่วนใหญ่มักจะผลิตเป็นยางแผ่นดิบ และขี้ยาง ส่วนการนำไปขายมักจะนำไปขายกันเองในแต่ละครัวเรือนโดยขายให้กับพ่อค้าคนกลางในตลาดซึ่งชาวบ้านทั่วไปมักจะเรียกว่า “จีน” แต่การซื้อขายมักจะประสบปัญหาการฉ้อโกง กดขี่

ราคา จากพ่อค้าคนกลาง ส่งผลทำให้มีการรวมกลุ่มกันเป็นสหกรณ์ชุมชนคลองแหเพื่อให้ชาวบ้านสามารถแผนยางพารามาขายเพื่อป้องกันการขู่โกงจากพ่อค้าคนกลาง สหกรณ์คลองแหเองก็ประสบปัญหาในด้านการบริหารเรื่อยมาเช่นกัน ราคาซื้อขายไม่เท่ากันระหว่างราคาที่กำหนดโดยกลุ่มสหกรณ์กับราคาที่กำหนดโดยพ่อค้าคนกลาง ทำให้ต้องยุติการดำเนินการ ชาวบ้านจึงต้องนำแผนยางไปขายกับพ่อค้าคนกลางอย่างเดิม ปัจจุบันมีการรับซื้อน้ำยางมากขึ้นเนื่องจากราคาน้ำยางมีราคาดีกว่าราคาขายแผนดิบ ประกอบกับการนำไปน้ำยางไปขายก็ไม่ลำบากเหมือนสมัยก่อนคือมีพ่อค้าเปิดรับซื้อน้ำยางในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของชุมชนในคลองแหในอดีตยังคงอยู่ด้วยความเกื้อกูลพึ่งพาซึ่งกันและกันดังเห็นได้จากการทำนาในอดีตที่มีการออกปาก ช่วยเหลืองานให้เสร็จโดยลู่วง และยังคงยึดถือในประเพณีดั้งเดิม เช่น การทำขวัญข้าว เกิดจากความเชื่อของคนไทยที่เชื่อว่า “ข้าว” ก็มีขวัญ โดยสมมุติให้พระแม่โพสพ หรือแม่โพสพ เป็นขวัญข้าว เป็นวิญญาณของข้าว หรือเป็นเทพธิดารักษาข้าว พระแม่โพสพจะคอยป้องกันและรักษาดูแลต้นข้าวทุกต้น รวงข้าวทุกรวงและเมล็ดข้าวทุกเมล็ด ถ้าต้นข้าวมี ขวัญ หรือพระแม่โพสพ สิ่งสถิตอยู่ประจำต้นข้าวจะงอกงามสมบูรณ์ ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน ให้ผลผลิตสูง เมื่อเก็บเกี่ยวขึ้นใส่ยุ้งฉางแล้วแม้จะนำไปจำหน่ายหรือนำมากินก็จะล้นเปลืองน้อยที่สุดเมื่อเชื่ออย่างนี้ ทำให้คนไทยเกิดความเคารพยำเกรง ขวัญข้าว เป็นการพยายามแสดงความกตัญญูรู้คุณ และเมื่อข้าวในนาเริ่มสุก เมื่อขอขมาแล้วก็จะทำพิธีผูกข้าวหรือรวบข้าว โดยหมอบขวัญข้าวจะเลือกวันเวลาให้ โดยที่เจ้าของที่นาจะต้องเตรียมหาต้นไม้ประมาณ 30 ชนิด(ถ้าหาไม่ครบก็ได้) ได้แก่ ต้นอ้อย ใบระกำ กิ่งไม้หว้า กิ่งชมพู กิ่งกำขำ ต้นน้ำข้าว ต้นร่มข้าว ต้นหมอบหลังอ่อน ต้นพรมคด ต้นหนั่งใหญ่ ต้นหนั่งเล็ก ต้นชุมแสง ไม้แดง ต้นชุมเห็ดใหญ่ ต้นไม้เท้ายาม่อม ฯ

นอกจากนี้เจ้าของนาจะต้องเตรียมทำหลักกะ ที่มีลักษณะไม้ไผ่ทั้งลำหนึ่งท่อน ยาวประมาณ 1.50 เมตร ฝ่าปลายด้านบนให้เป็นซี่ๆ กรองด้วยเชือกหรือหวายให้ปลายบานเป็นรูปกรวย ใช้เป็นที่ตั้งถ้วยขวัญข้าว และจะต้องเตรียมดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู หวายพวน เชือกปอ ด้ายขาว ด้ายแดง อาหารที่ใช้ในพิธี ได้แก่ ข้าวสวย ปลาหมี่หัวมีหาง (ปลาทู) ขนมโค ขนมแดง กั้วย อ้อย ถั่วและงา ก่อนทำพิธีหมอบจะต้องเลือกแปลงนาที่มีข้าวออกรวงงดงามที่สุด แล้วเริ่มพิธีขณะที่หมอบยืนอยู่บนคันนา หมอบจะท่องคาถา เมื่อท่องคาถาจบหมอบจะเอามือลูบท้องตัวเองสามครั้งก่อนก้าวลงไปทีนา จากนั้นหมอบจะเดินไปเลือกต้นข้าวที่ออกรวงงดงามสมบูรณ์ที่สุด หมอบจะเอาไม้ทั้ง 30 ชนิดหรือเท่าที่หามาได้ มัดเข้าแล้วปักลงที่ตรงนั้น ไม้หลักกะที่จะใช้วางถ้วยขวัญข้าวก็จะปักลงใกล้ๆกัน หมอบจะตะล่อมกอข้าวเข้ามาหาหลักที่ละกอจนครบเก้ากอ หมอบจะใช้ได้ดืบสี่

ชาวมัดคล้องขวัญข้าวไว้สามรอบ เรียกว่า แม่ขวัญ ว่าคาถาแล้วนำถ้วยขวัญข้าวที่ใส่อาหารต่างๆ วางบนหลักกะแล้วทำการผูกผูกขวัญข้าว คือ ผูกกอกข้าวที่อยู่รอบหลักกะให้อยู่ใน 4 ทิศ แนว ตะวันออก ตะวันตก เหนือและใต้ ลูกละสามกอก ใช้เชือกผูกโยงแม่ขวัญและลูกขวัญเข้าด้วยกัน หมอจะวางหมากพลู จุดธูปเทียน กล่าวประกาศชุมนุมเทวดา เชิญแม่โพสพ แล้วบั้งหิ้ง คือการ ผูกขวัญแม่โพสพไม่ให้ไปไหนให้อยู่คุ้มครองข้าวและเจ้าของนา หมอจะทำการเก็บเกี่ยวข้าวพอเป็น พิธี หลังจากนั้นเจ้าของนาจึงจะเก็บเกี่ยวได้ เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวหมดนาแล้วจึงจะมาเก็บเกี่ยวข้าวที่ มัดเป็นกอเรียกว่ารวบขวัญไว้ด้วยแกระ ให้ได้ 3 เลียง(กอง)โดยเริ่มจากริมขวัญข้าวเข้าไป เสร็จ แล้วจึงรวบรวมเครื่องขวัญข้าวกลับบ้าน แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อบริโภคใน ครอบครัวกลายเป็นผลิตเพื่อขายมากขึ้นประเพณีดั้งเดิมดังกล่าวเริ่มสูญหายไปแค่เพียง ความทรงจำและคำบอกเล่าจากคนเฒ่าคนแก่ ประกอบกับการปรับเปลี่ยนพื้นที่นากลายเป็นพื้นที่ ปลูกสวนยางเพิ่มมากขึ้น ส่งผลทำให้เป็นการผลิตเพื่อการค้าขายมากขึ้น และการช่วยเหลือใน ชุมชนลดน้อยลงกลายเป็นการจัดจ้างหรือการรับจ้างเพิ่มมากขึ้น เช่นการรับจ้างการกรีดยาง เป็น ต้น

การพัฒนาทุนนิยมเริ่มขยายตัว เนื่องจากการขยายเมืองขนาดใหญ่เพิ่มมากขึ้น เมือง ใหญ่ถือเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าที่สำคัญที่สุดของภาคใต้ โดยลักษณะการค้าเนินธุรกิจ การค้าในภาคใหญ่นั้น ดำเนินการไปในหลายรูปแบบทั้งการค้าปลีกขนาดเล็กไปจนกระทั่งถึง การค้าเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ โดยเส้นทางคมนาคมถือเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่ เอื้ออำนวยต่อการค้าขาย และขนส่งสินค้า ในทางรถไฟสถานีชุมทางภาคใหญ่ ถือเป็นชุมทางรถไฟ ขนาดใหญ่ในการรองรับการขนส่งสินค้าเชื่อมต่อทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยเฉพาะ เส้นทางที่เชื่อมต่อไปยังมาเลเซียและสิงคโปร์ ในขณะที่เส้นทางคมนาคมทางบกก็มีความ สะดวกสบายโดยใช้เวลาเพียง 30 นาทีจากชายแดนไทยมาเลเซีย (ด่านสะเดา) ก็สามารถเข้าสู่ตัว เมืองภาคใหญ่ได้ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้สินค้าอุปโภคบริโภคจำพวกขนมและผลไม้ชนิดต่างๆ รวมถึงผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องสำอางเสื้อผ้ายี่ห้อต่างๆ จำนวนมากจากประเทศจีนและที่ ผลิตในมาเลเซียเข้ามาวางขายอยู่ทั่วไปในเมืองภาคใหญ่ สินค้าอุปโภคบริโภคประเภท เครื่องสำอาง อาหาร ขนม โดยเฉพาะอาหารสามารถหาซื้อได้ราคาที่ถูกกว่าท้องตลาดและมี ห้างสรรพสินค้าในที่อื่นๆ โดยเฉพาะตลาดกิมหยง เป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญโดยประกอบด้วย ร้านค้าจำนวนมากเกือบร้อยกว่าร้าน โดยมีราคาสินค้าที่แตกต่างกันไปตามปริมาณการซื้อขาย และการต่อรองโดยผู้ซื้อ ทั้งนี้มีข้อน่าสังเกตที่น่าสนใจว่าสินค้าบางชนิด บางประเภท มีราคาขายที่ ถูกมากกว่าราคาตามท้องตลาดโดยทั่วไป และเป็นที่มาของการตั้งข้อสงสัยในเรื่อง การลักลอบนำ

สินค้าเข้ามาขายโดยหลบเลี่ยงภาษี ซึ่งส่งผลให้ต้นทุนสินค้ามีราคาถูกลง นอกจากตลาดกิมหยงแล้ว ตลาดสันติสุขและศูนย์การค้ายงดี ซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันยังถือได้ว่าเป็นแหล่งเครื่องใช้ไฟฟ้า เสื้อผ้า เครื่องสำอาง สุรา บุหรี่ ราคาถูก ความเป็นศูนย์กลางค้าและการท่องเที่ยวได้ส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากอพยพเข้ามาอยู่อาศัยในเขตเมืองหาดใหญ่เพิ่มมากขึ้น ทั้งที่เป็นการอาศัยแบบชั่วคราวและถาวร ก่อให้เกิดสภาพเป็นชุมชนเมือง ประกอบกับการขยายขยายในธุรกิจการค้า ทำให้มีการลงทุนสร้างห้างสรรพสินค้าประเภทค้าส่งขนาดใหญ่ นั่นคือ บิ๊กซี (Big C) ซึ่งตั้งอยู่บริเวณรอบนอกตัวเมืองหาดใหญ่นั้นก็คือบริเวณพื้นที่คลองแหและอยู่ใกล้กับเส้นถนนลพบุรีราเมศวร์ (เป็นเส้นทางจากตัวเมืองหาดใหญ่เข้าสู่ตัวเมืองสงขลา ซึ่งชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า สายใหม่) และบริเวณที่ตั้งของห้างบิ๊กซีเดิมนั้นเป็นพื้นที่นารกร้างว่างเปล่าไม่ได้ถูกใช้งานมานานจึงได้ถูกซื้อโดยกลุ่มนายทุน ภายหลังจากนั้นเมื่อห้างบิ๊กซีเริ่มเปิดให้บริการสักระยะหนึ่ง ส่งผลให้บริเวณโดยรอบของห้างบิ๊กซีซึ่งเป็นทั้งพื้นที่สวนยางและพื้นที่นารกร้างกลับได้รับความสนใจจากนายทุนเข้ามาคว้านซื้อเป็นจำนวนมาก และปรับเปลี่ยนพื้นที่รกร้างดังกล่าวแปรสภาพกลายเป็นโครงการบ้านจัดสรร อพาร์ทเมนท์ ร้านค้าต่างๆ เช่น ร้านอาหาร ร้านเฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น ประกอบกับเส้นทางคมนาคมมีการขยายเพิ่มมากขึ้นเพื่อเพิ่มความสะดวกในการเดินทางระหว่างตัวเมืองหาดใหญ่และชุมชนคลองแห และมีการเพิ่มรถบริการ เช่นรถสองแถวสาย หาดใหญ่ – บิ๊กซี

การกระจายพัฒนาความเจริญทางด้านการค้าของเมืองหาดใหญ่ ส่งผลให้เมืองที่อยู่บริเวณรอบนอกหรือชุมชนโดยรอบได้รับการพัฒนาด้วยเช่นกัน ส่งผลให้ผู้คนอพยพเข้ามาอาศัยในชุมชนจำนวนมากทั้งในแบบอาศัยแบบถาวรและชั่วคราวจนเกิดเป็นชุมชนใหม่ และใช้ชื่อว่าชุมชนเมืองใหม่ซึ่งมีตั้งแต่ ชื่อเมืองใหม่ 1 ถึง 6 และผู้ที่เข้ามาอาศัยส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่เคยอาศัยในเมืองหาดใหญ่ สาเหตุเกิดของการอพยพโยกย้ายเนื่องจากการเจริญเติบโตของชุมชนเมืองหาดใหญ่และการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วส่งผลให้เมืองหาดใหญ่มีสภาพที่ไม่แตกต่างไปจากเมืองใหญ่ๆโดยทั่วไปที่เผชิญกับปัญหานานัปการ ทั้งปัญหาในเรื่องความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ปัญหามลพิษ ความแออัดของผู้คนและชุมชน รวมทั้งปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการก่อวินาศกรรมในเขตหาดใหญ่ตั้งแต่ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2547 ถึง ปัจจุบัน ปัญหาเรื่องความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและภาวะมลพิษมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงขึ้นโดยเฉพาะมลพิษทางน้ำ เนื่องจากการระบายน้ำเสียในเขตเทศบาลลงสู่คลองเตยและคลองอู่ตะเภาทำให้คุณภาพน้ำเน่าเสียอย่างมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์และระบบนิเวศน้ำ เป็นต้น การคืนความใสสะอาดให้คลองแหทำให้ชุมชนคลองแหกลายเป็นพื้นที่สำหรับเหมาะแก่คนเมืองที่พยายามแสวงหาความสงบ ความเป็นธรรมชาติ

และหลีกเลี่ยงความแออัดของเมือง ดังเห็นได้จากป้ายโฆษณาของโครงการบ้านจัดสรร ที่พยายามเสนอความเป็นธรรมชาติของพื้นที่ และความสะดวกในการเดินทางไปยังมุมต่างๆของเมืองและระหว่างเมือง เป็นต้น

จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การปกครอง และเศรษฐกิจส่งผลให้ชุมชนคลองแหไม่ได้มีการหยุดนิ่งแต่มีการปะทะสังสรรค์ กับกลุ่มภายนอกโดยตลอด จนก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชุมชน ส่งผลให้มีการหิบบิคมทางวัฒนธรรมสังคมหรือแม้กระทั่งการคั่นหารากเหง้าของชุมชนตนเอง ซึ่งผู้ศึกษาได้กล่าวมาแล้วในบางส่วนของประวัติศาสตร์ชุมชน แต่ในส่วนนี้ผู้ศึกษาขออธิบายให้เห็นภาพของกลุ่มบุคคลต่างๆที่เข้ามาแสดงบทบาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านกระบวนการหรือพื้นวัฒนธรรมชุมชน ดังจะได้อธิบายในบทที่ 4 ต่อไป

พัฒนาการโครงการตลาดน้ำคลองแห

จุดเริ่มต้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองอันสำคัญนั้นคือจากการรูปแบบการปกครององค์การบริหารส่วนตำบลส่วนท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงมาเป็นรูปแบบเทศบาลเมืองคลองแห ส่งผลให้เกิดมีการเลือกตั้งนายกเทศบาลเมืองคลองแหในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งในขณะนั้นมีนักการเมืองท้องถิ่นหลายท่านทั้งที่เคยเป็นอดีตผู้นำท้องถิ่นมาก่อนเช่น ผู้ใหญ่ กำนัน นายกอบต. เป็นต้น ซึ่งแต่ละบุคคลต่างก็พยายามหาสมาชิกที่มีอุดมการณ์ความคิดเห็นร่วมกัน หรือมีความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องในเครือเดียวกัน จนก่อให้เกิดจัดตั้งพรรคพวกการเมืองท้องถิ่นซึ่งเป็นไปตามกฎระเบียบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องมีการเลือกตั้งนายกเทศบาลเมืองคลองแหซึ่งก็มีพรรคการเมืองเด่นๆ อยู่ 2 พรรคคือ พรรคคลองแหมั่นคงนำโดยนายอภิชาติ สังขชาติ และพรรคคลองแหพัฒนา นำโดยนายอนันต์ การ์ณสันติ ทำให้บรรยากาศการเมืองท้องถิ่นได้ความสนใจมากขึ้นจากชาวบ้านเมื่อมีการเปิดพื้นที่เวทีไฮปาร์ค ณ บริเวณลานวัดคลองแห โดยแต่ละพรรคทั้งต่างนำเสนอนโยบายต่างๆได้อย่างน่าสนใจ ขณะเดียวกันพรรคคลองแหมั่นคงกลับนำเสนอโยบายที่แตกต่างหรือเป็นการเพิ่มสีสันการเมืองท้องถิ่นนั้นคือนโยบายโครงการตลาดน้ำคลองแห สังเกตได้จากแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์โครงการตลาดน้ำซึ่งมีขนาดใหญ่เห็นได้ชัด และลักษณะรูปภาพที่แสดงให้เห็นถึงบรรยากาศตลาดน้ำผู้ศึกษาสังเกตเห็นว่ารูปวาดดังกล่าวเป็นรูปภาพบรรยากาศตลาดน้ำดำเนินสะดวก ภายใต้รูปภาพมีคำบรรยายเขียนไว้ว่า “ไม่มีอะไรที่หิวมันทำไม่ได้(หิวมันคือชื่อเล่นนายอภิชาติ สังขชาติ)จึงได้รับความสนใจจากชาวบ้านเป็นอย่างมากเพราะไม่เคยเห็นมาก่อน และขณะเดียวกันต่างวิพากษ์วิจารณ์และถูกตั้งคำถามโดยชาวบ้านบางท่านในชุมชน เนื่องจาก

ชาวบ้านต่างแสดงความเห็นเห็นว่าโครงการดังกล่าวไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากสภาพลำคลองตื้นเขิน เป็นโคลนตม มีแต่ขยะ และคิดว่าการสร้างตลาดน้ำเป็นเรื่องตลกหรือเพียงเพื่อสร้างกระแสนิยมตลาดน้ำที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ

ในมุมมองด้านประวัติศาสตร์หากมองย้อนภาพลักษณ์ตลาดน้ำก็จะพบว่า ตลาดน้ำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่บ่งบอกถึงการดำเนินชีวิตของคนไทยในอดีตเป็นแหล่งศึกษาอารยธรรมและความเป็นอยู่ของคนไทยได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันมีตลาดน้ำอยู่หลายแห่ง ได้รับการอนุรักษ์ไว้เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างประเทศได้สัมผัสกับวิถีชีวิตในอดีต ตลาดน้ำหลายแห่งได้พัฒนา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อำนวยความสะดวก มีสินค้าทั้งของสดของแห้ง และของที่ระลึกมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของตลาดน้ำหากมองในมุมมองของประวัติศาสตร์ก็จะพบว่า ตลาดน้ำมักจะถูกนำเสนอในมุมมองสังคมไทยภาคกลาง เนื่องจากด้วยความเหมาะสมทางภูมิศาสตร์ประกอบกับการทำเกษตรกรรม เมื่อเกษตรกรรมได้ผลผลิตออกมาก็จะนำสินค้าเหล่านั้นมาซื้อขายแลกเปลี่ยนในสถานที่สะดวกเหมาะสมต่อการติดต่อที่จะเดินทางในอดีตจะใช้ทางน้ำเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญจึงไม่มีที่ใดเหมาะสมในการตั้งบ้านเรือนท่ากับริมฝั่งน้ำในบริเวณที่ราบลุ่ม เช่นเขตจังหวัดพื้นที่ภาคกลางแห่งที่ราบลุ่มเจ้าพระยา มีผู้คนมาตั้งหลักหลายแห่งมากกว่าเขตอื่น เมื่อมีผู้คนมาตั้งถิ่นฐานกันมากตามริมฝั่งน้ำสายเดิมหรือที่มีอยู่เดิมกันมากขึ้น ผู้ที่อพยพเข้ามาที่หลังก็จะขุดคลองหรือลำประโดงเพื่อชักน้ำต่อเข้าไปในพื้นที่ที่เป็นแผ่นดินลึกเข้าไปอีก จึงมีคูคลองเชื่อมต่อกันมากมาย ยังผลให้การคมนาคมทางน้ำเป็นสิ่งจำเป็นเกษตรกรจึงนำผลผลิตในสวนไร่นาบรทุกเรือเพื่อขาย ทำให้เกิดสถานที่นัดพบแลกเปลี่ยนซื้อขายเมื่อผู้ใดทราบแหล่งแลกเปลี่ยนซื้อขาย เขาก็จะนำสิ่งของจากสวนของตนมาขายบ้างซึ่งเรียกกันว่านัด เช่น นัดคลองโคก นัดท่าคา นัดบางน้อย ในจังหวัดสมุทรสงคราม มีการนัดว่าจะซื้อขาย โดยกำหนดจันทร์คติ ได้แก่ วันข้างขึ้นหรือข้างแรมใดจะมาพบกันตามเวลานั้น แต่สถานที่นัดพบนั้นกลายเป็นชุมชนที่ซื้อขายชนิดที่มีเป็นประจำทุกวัน นัดดังกล่าวก็จะกลายเป็นตลาดน้ำไป (ราตรี 2543 : 55-60)

ตลาดน้ำที่ได้รับการบันทึกไว้เป็นหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดคือ ตลาดน้ำในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี โดยเฉพาะที่บริเวณรอบตัวพระนครซึ่งมีแม่น้ำล้อมรอบ จะเป็นแหล่งนัดพบทำการค้าขาย และเนื่องจากชาวอยุธยาเป็นเกษตรกรมีอาชีพทำนาเป็นหลัก พื้นที่ทำนานั้นอยู่ในเขตนอกเมือง ชาวอยุธยาที่อยู่นอกเมืองออกไปจะเรียกว่า เมือง เช่น ไปเมืองหรือเข้าเมือง ราวปีพ.ศ.2478 จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแต่แม่น้ำลำคลองการสัญจรทางเรือ ไม่มีรถหรือแม้แต่รถจักรยานที่ใช้เป็นพาหนะ ทุกคนจะต้องเดินด้วยทางเท้าหรือเรือพาย เรือแจว ชีวิตชาวอยุธยาจึงอยู่กับเรือแทบ

ทุกอำเภอในช่วงนี้ คือ ตั้งแต่เดือน 10 ถึงเดือน 12 จะมีน้ำหลากมาเต็มท้องทุ่ง ชาวบ้านต้องใช้เรือเป็นพาหนะ เรือที่ชาวบ้านอยู่อาศัยใช้มีหลายชนิด มีทั้งเรือขุดและเรือต่อ แต่ส่วนใหญ่มีกันทุกบ้านคือเรือบด ซึ่งเป็นเรือต่อลำเล็กสำหรับพายไปเก็บผักซื้อของ ที่พักอาศัยของชาวอยุธยาสมัยก่อนนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ตามริมน้ำโดยเฉพาะในบริเวณ 2 ฝั่งแม่น้ำรอบเกาะเมือง ส่วนมากอยู่ในแพหรือเรือที่มีแพหนาแน่นที่สุด คือ หัวรอ ตั้งแต่พระราชวังจันทร์เกษมไปถึงสี่แยกวัดตองปุเรือยลงมาตามคลองรอบเกาะลอย และจากหัวรอตั้งแต่วัดส้มไป มีบ้านเรือนและแพหนาแน่นเรื่อย ๆ ไปตามคลองเมือง จนกระทั่งถึงวัดใหม่ชัยวิจิตร จากนั้นจะมีบ้านเรือนบ้างเล็กน้อย จนกระทั่งหัวแหลมเริ่มมีบ้านหนาแน่น ตลาดน้ำในยุคนี้ถือเป็นยุคทองของการค้าขายทางน้ำ เพราะอยุธยาเป็นศูนย์กลางการนัดพบของพ่อค้าจากทุกทิศเนื่องจากคมนาคมคลองตัวสมัยนั้นเชื่อมชานาทางยังไม่มี แม่น้ำลำคลองเชื่อมโยงต่อกันตลอด (ราตรี 2543: 61-65)

อาจกล่าวได้ว่าภาพลักษณ์ของตลาดน้ำโดยส่วนใหญ่มักจะก่อกำเนิดในแถบภาคกลาง ที่มีทั่วไปตามบริเวณลำน้ำทั้งหลาย นอกจากที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว ยังมีแถบลุ่มแม่น้ำบางปะกง แม่น้ำนครชัยศรี แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง แต่สำหรับตลาดน้ำคลองแหซึ่งอยู่ทางภูมิภาคทางภาคใต้ของประเทศไทย

เมื่อสำรวจทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับตลาดน้ำในภาคใต้ ก็พบว่ามีการกล่าวถึงน้อยมากหรืออาจไม่ได้กล่าวถึง โดยส่วนใหญ่มักจะกล่าวถึงหรือให้ความสำคัญกับการค้าขายตามชายฝั่งทะเลจนนำไปสู่การสร้างท่าเรือเพื่อที่จะติดต่อค้าขายระหว่างพ่อค้าภายในประเทศและต่างชาติเช่นเดียวกับสุริวงส์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งน้ำภาคใต้ในทางสังคมวัฒนธรรมสรุปได้ว่า แหล่งน้ำกับมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกจากกันได้มนุษย์ในอดีตใช้แหล่งน้ำเป็นที่ตั้งสมอารยธรรม มาติดต่อค้าขายกับชาวต่างชาติ ชุมชนโบราณภาคใต้ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งทะเลมักจะมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นเมืองท่าสำหรับจอดเรือและพักเรือเพื่อขนถ่ายสินค้าบนคาบสมุทรระหว่างฝั่งทะเลตะวันตกกับฝั่งทางตะวันออก ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นต่างชาติต่างวัฒนธรรม ตั้งแต่สมัยต้นประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเส้นทางข้ามคาบสมุทรลาญเชื่อมจากปากอ่าวแม่น้ำอู่ตะเภาแล้วผ่านออกทะเลสาบสงขลา (สุริวงส์ 2523: 120-125)

ผู้ศึกษาจึงขอจำกัดอธิบายทางประวัติศาสตร์ไว้เฉพาะบริบทของจังหวัดสงขลาเพื่อให้สอดคล้องกับงานของผู้ศึกษา กล่าวคือเนื่องจากที่ตั้งของจังหวัดสงขลามีความเหมาะสมต่อการเป็นท่าเรือ การมีดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เป็นแรงดึงดูดให้พ่อค้าจากภายนอกเข้ามาแวะเวียนซื้อขายสินค้า โดยเฉพาะบริเวณลุ่มแม่น้ำทะเลสาบสงขลาและคลองอู่ตะเภา เป็นการค้าในลักษณะที่มีพ่อค้าคนกลางทำหน้าที่รวบรวมสินค้าจากชาวบ้านผู้ผลิต เพื่อนำมาค้าขาย

ให้กับพ่อค้าในตัวเมืองสงขลา ขณะเดียวกันก็มีการรับซื้อสินค้าต่างๆจากตัวเมืองสงขลาไปขายให้กับชาวบ้าน ผู้ประกอบกิจกรรมการค้ามีทั้งชาวพื้นเมืองเชื้อสายจีน และพ่อค้าท้องถิ่นเชื้อสายจีนในเมืองสงขลา การเดินทางค้าขายในทะเลสาบสงขลาของพ่อค้าเหล่านี้ใช้เรือใบหรือเรือสำเภา โดยตระเวนแล่นเรือในทะเลสาบเพื่อทำการค้าขายตามหมู่บ้าน ชุมชนต่างๆรอบทะเลสาบสงขลา โดยพ่อค้าจะเดินเรือค้าขายไปตามแหล่งชุมชนที่เป็นตลาดนัด ซึ่งแต่ละชุมชนมีวันนัดไม่ตรงกัน พ่อค้าจะแวะเวียนเร่ขายและรับสินค้าหมุนเวียนกันไปได้ครบทั้ง 7 วัน เรือที่เข้ามาค้าขายเรียกว่าเรือค้ำนัด พ่อค้านำเอาสินค้าซึ่งเป็นผลผลิตในที่แห่งหนึ่งไปแลกเปลี่ยนซื้อขายในที่อีกแห่งหนึ่งใน ขณะเดียวกันหากกลับก็นำเอาผลผลิตในที่แห่งนั้นๆ ไปแลกเปลี่ยนซื้อขายในที่อื่น ๆ อีกต่อไป เมื่อรวบรวมสินค้า(ส่วนมากเป็นสินค้าเกษตร)ได้จำนวนมากก็เดินทางเข้ามายังตัวเมืองสงขลาโดยนำเรือมาเทียบท่าเรียงรายไปตลอดด้านหลังบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ถนนนครนอก พ่อค้าเหล่านี้ขายสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าอุปโภค บริโภครวมทั้งสินค้าฟุ่มเฟือยอื่นๆในเมืองสงขลากลับไปขายให้กับผู้คนในแถบลุ่มแม่น้ำทะเลสาบสงขลาในลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวหมุนเวียนแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าจากชุมชนหมู่บ้านต่างๆรอบทะเลสาบสงขลา

สำหรับการค้าในแถบลุ่มน้ำคลองคูตะพานั้น เชื่อมโยงเส้นทางการค้าระหว่างเมืองสงขลา กับเมืองไทรบุรี อันเป็นเส้นทางทางการค้ามาแต่โบราณ โดยผ่านชุมชนต่างๆ นับจาก ปากคลองคูตะพาน ท่าหาดใหญ่ บ้านท่ากอ บ้านคลองสระ บ้านคลองเหลา บ้านทุ่งยาว บ้านทุ่งหมอ ไปจนถึงเขารูปช้าง อันเป็นต้นน้ำคลองคูตะพาน¹ จากนั้นเดินข้ามเนินเพื่อลงมาสู่ลำน้ำปะลิส ซึ่งลัดเลาะลงสู่ทะเลอันดามัน โดยมีเกาะลังกาอู้อยู่ด้านหน้าปากน้ำปะลิส จากนั้นล่องเรือลัดเลาะขายฝั่งชุมชนต่างๆริมคลองคูตะพาน อันเป็นสถานที่นัดพบระหว่างพ่อค้าในแต่ละท้องถิ่น กับพ่อค้าหาบเร่จากต่างพื้นที่ซึ่งนำสินค้าจากภายนอกโดยเฉพาะสินค้าจากเมืองสงขลาประเภท ปลาแห้ง กุ้งแห้ง กะปิ หม้อ ไห เกลือ ข้าว เข้ามาแลกเปลี่ยน ซื้อขายกับสินค้าพื้นถิ่น เช่น มะพร้าว หมาก พลุ อ้อย ไม้

¹ คลองคูตะพานเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญสายหนึ่งในภาคใต้ที่ไหลผ่านใจกลางเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา คลองคูตะพานเป็นลำคลองที่มีความผูกพันกับชาวบ้านมายาวนาน ด้วยสภาพอันอุดมสมบูรณ์ในทุกด้านของลำคลองส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่รายรอบสองฝั่งคลองได้พึ่งพาอาศัยและประกอบกิจกรรมที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับลำคลอง ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพ การมีขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเป็นของตนเอง นอกจากนี้คลองคูตะพานยังให้ประโยชน์ในรูปของแหล่งน้ำดิบที่สำคัญในการผลิตน้ำประปาของการประปาอำเภหาดใหญ่ แต่สภาพในปัจจุบันคลองคูตะพานมีสภาพเปลี่ยนไปทั้งปวงทั้งทางด้านกายภาพและระบบนิเวศ เช่น สภาพลำคลองตื้นเขิน และเกิดการนำเสียของน้ำ เป็นต้น

ประเภทต่างๆ และหวาย เพื่อนำไปขายส่งต่อยังเมืองป๋นังและสิงคโปร์ จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการค้าขายบริเวณรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภามาสู่เมืองสงขลา แสดงให้เห็นถึงการกระจายสินค้าจากเมืองสงขลาซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าฟุ่มเฟือยไปสู่ชุมชนต่างๆ โดยมีพ่อค้าทั้งที่เป็นชาวพื้นเมืองเชื้อสายจีน พ่อค้าชาวจีน เป็นตัวกลางสำคัญที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในพื้นที่ (ธิดา 2540: 20-25; ปรีชา 2545: 1-15)

สำหรับบริบทพื้นที่ศึกษาที่เมื่อสอบถามชาวบ้านในพื้นที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตริมน้ำคลองแหก็พบว่าในอดีตสภาพคลองเป็นน้ำใสสะอาด สามารถใช้ดื่ม อาบน้ำในชีวิตประจำวันได้ มีการทำประมงเล็กๆ เช่นการตกปลา ทำอ การเหวี่ยงหาปลา ปลาส่วนใหญ่ที่ได้มักจะเป็นปลาสด ปลาตุก รวมทั้งกุ้ง สำหรับการเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างชุมชน ใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทาง เนื่องจากเส้นทางเดินทางทำสัญจรค่อนข้างลำบากและเป็นป่ารก เมื่อได้สอบถามถึงประเด็นเกี่ยวกับท่าเรือวัดคลองแห ต่างก็กล่าวกันในทำนองเดียวกันว่า เมื่อก่อนบริเวณวัดเป็นตลาดนัดมาก่อน และบริเวณดังกล่าวจะมีท่าเรือสำหรับพ่อค้าแม่ค้านำสินค้ามาขาย ไม่ว่าจะเป็นหม้อดินหรือไห และอุปกรณ์เครื่องมือในการประกอบอาชีพ ต่างๆ โดยส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าแม่ค้าที่พายเรือมาขายจากคูเต่า จึงทำให้บริเวณดังกล่าวกลายเป็นที่พบปะผู้คนในชุมชนและและเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนสินค้า และหากมองย้อนในวัยเด็กของผู้ศึกษาประมาณพ.ศ. 2530 พบว่าพื้นที่บริเวณหน้าวัดในสมัยก่อนเป็นพื้นที่ตลาดนัด โดยชาวบ้านทั่วไปมักจะเรียกว่า นั้ตวันเสาร์ ซึ่งเป็นตลาดสด มีการขายสินค้าทั้งของควาและของแห้ง โดยพ่อค้าแม่ค้าจะนำสินค้ามาวางขายตามแนวถนนยาวสักประมาณ 200 เมตร ซึ่งมีทั้งพ่อค้าแม่ค้ามีทั้งที่เป็นคนในชุมชนและคนต่างท้องถิ่น การจับจองพื้นที่ไม่มีการเก็บค่าเช่าใดๆ ขึ้นอยู่กับว่าใครจะมาก่อนมาหลัง

เมื่อย้อนช่วงวัยเด็กของผู้ศึกษาโดยเฉพาะวันเสาร์ผู้ศึกษาเคยได้มีโอกาสติดตามป้ามาช่วยขายของ ซึ่งจำเป็นต้องตื่นแต่เช้ามีด ประกอบกับวัยเด็กดังกล่าวก็จะลุกขึ้นจากที่นอนได้ ป้าต้องปลูกหลายๆรอบเนื่องจากวันหยุดเรียน โดยสินค้าที่ป้านำไปขายมักจะเป็นพืชผักสวนครัวที่ปลูกตามบริเวณบ้าน ไม่ว่าจะเป็นมะเขือ ตะไคร้ มะนาว เป็นต้น โดยสินค้านี้ดังกล่าวจะเก็บในช่วงเย็นวันศุกร์ก่อนที่จะนำไปขายในวันเสาร์ตอนเช้า และสินค้านี้ดังกล่าวป้าจะทูนไว้บนหัวส่วนหนึ่งและจะใส่ในกระเป๋าสลึงส่วนหนึ่ง เมื่อเดินออกจากบ้าน ก็จะเห็นพ่อค้าแม่ค้า หรือผู้คน ต่างออกมาจับจ่ายใช้สอย ก็มีการพบปะทักทายระหว่างทาง เช่น ชายอะไร ไปไหน เป็นต้น เมื่อเดินไปสักระยะก็จะเห็นป้าท่านหนึ่งชื่อว่า ป้าห่อซึ่งขายขนมพื้นบ้าน เช่น ขนมชั้น ขนมเปียกปูน และท่านก็เป็นเพื่อนป้าของผู้ศึกษามักจะเดินด้วยกันเป็นประจำ ผู้ศึกษาเองก็มักจะซื้อขนมของป้าเป็นประจำเสมอ เมื่อถึงเดินถึงตลาด ป้าและผู้ศึกษาก็รีบจัดแจงสินค้าโดยปูกระสอบวางเรียงพื้นแล้วก็วาง

สินค้า แล้วก็นำเก้าอี้มาวางนั่ง บรรยากาศในตลาดก็มีทั้งพ่อค้าแม่ค้าทั้งชาวไทย และมุสลิม ผู้คนที่เข้ามาจับจ่ายใช้สอยอย่างเนืองแน่น สำหรับแม่ค้าชาวมุสลิมมักจะนำสินค้าประเภทสินค้าทะเล เช่น กุ้ง หิมิก หอย ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าแม่ค้ามาจากชุมชนคูเต่าเต่าซึ่งอยู่ใกล้กับทะเลแหลมโพธิ์ ลูกค้าส่วนใหญ่ที่มาจับจ่ายใช้สอยส่วนใหญ่มักจะเป็นลูกค้าประจำ(คนในท้องถิ่น)ทำให้มีความสนิทสนมรู้จักกันดีบางครั้งก็เป็นญาติพี่น้อง ซึ่งสามารถต่อรองราคากันได้ บางครั้งก็มีการแถมสินค้า และแลกเปลี่ยนสินค้า จากนั้นประมาณ 9 โมงเช้า ตลาดก็เริ่มวาย พ่อค้าแม่ค้าต่างก็เก็บสินค้า และบางครั้งก็มีการพูดคุยกันก่อนกลับบ้าน ชายดีไหม เป็นอย่างไรบ้าง เป็นต้น และก็เดินทางกลับบ้าน

จากนั้นในระยะต่อมาประมาณปี 2540 ตลาดนัดดังกล่าวเริ่มเปลี่ยนแปลงเนื่องจากผู้คนที่เริ่มลดน้อยลงด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพของการคมนาคมที่สะดวกมากยิ่งขึ้น ประกอบกับในชุมชนมีห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ นั่นคือบิ๊กซี (Big C) ทำให้ตลาดนัดดังกล่าวปิดตัวในเวลาต่อมาจะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของชุมชนคลองแหในอดีตยังคงใช้แม่น้ำลำคลองในการอุปโภคและบริโภค รวมทั้งใช้ในการสัญจรไปมาหาสู่ระหว่างชุมชน จนก่อให้เกิดเป็นตลาดนัดซึ่งกลายเป็นสถานที่พบปะอันสำคัญของชุมชน ซึ่งบริเวณดังกล่าวเคยเป็นท่าเรือมาก่อน ก่อนที่จะกลายเป็นตลาดนัด หรือชาวบ้านเรียกกันว่า นัดวันเสาร์ ภาพความทรงจำในอดีตดังกล่าวได้ถูกนำมาวิจัยฟื้นฟูและพัฒนากลายเป็นโครงการตลาดน้ำในระยะต่อมาซึ่งได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

ผู้ศึกษาในฐานะคนในชุมชนก็ได้สังเกตการณ์ต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในด้านการเมืองท้องถิ่นและกระแสวิพากษ์วิจารณ์เมื่อผู้ศึกษาจากการสอบถามพูดคุยกับนายอภิชาติ สังขชาติ เกี่ยวกับแนวคิดการสร้างตลาดน้ำคลองแหว่ามีความเป็นมาอย่างไร ก็ได้ทราบคำตอบมาว่า “จากที่ได้ลองเรือชมทัศนียภาพของสองฝั่งคลอง (ในสมัยที่ยังไม่ได้รับตำแหน่งนายกเทศบาลเมือง) พบเห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านแบบดั้งเดิม เช่น การยกยอ ชาวบ้านพายเรือเก็บผักบุ้ง ตัดผักกระเฉด ซึ่งยังคงเป็นเรื่องที่ยังคงมีอยู่ในลำน้ำคลองแหในปัจจุบัน จากการลองเรือในวันนั้นภาพที่เห็น ทำให้เกิดแนวคิดพัฒนาสายน้ำแห่งนี้ให้กลายเป็นจุดศูนย์กลางในการพบปะของประชาชน และทำอย่างไรให้สามารถเชื่อมโยงไปสู่แนวการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรวมทั้งศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นต่อไปประกอบกับได้ปรึกษารื้อกับท่านเจ้าอาวาสวัดคลองแห ซึ่งท่านก็มีความคิดเห็นแนวทางเดียวกันนั่นคือแนวคิดอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพคลองแห และคิดว่าการจัดสร้างโครงการตลาดน้ำจะทำให้ชาวบ้านหันมาสนใจในการอนุรักษ์คลองแหเพิ่มมากขึ้น จึงได้จัดเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ รวมทั้งบรรดางานวิจัยที่ได้เคยมีการวิจัยในพื้นที่ อีกทั้งสืบค้นข้อมูล

ประวัติพื้นที่ และได้พบว่าในสมัยก่อนที่ตรงนี้เคยเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนสินค้า มีเรือสำเภาจากต่าง
ถิ่นมากมายมาทำการค้าขาย

ขณะเดียวกันผู้ศึกษาได้ไปสอบถามความคิดเห็นจากท่านเจ้าอาวาสกลับพบว่า นาย
อภิชาติ สังขชาติได้เดินทางมาพบท่านเจ้าอาวาสเพื่อที่จะปรึกษาหารือเกี่ยวกับแนวทางการสร้าง
ตลาดน้ำซึ่งท่านเจ้าอาวาสมีความคิดเห็นที่ตรงกัน เนื่องจากการสร้างตลาดน้ำเป็นส่วนหนึ่งใน
โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมคลองแห¹ และเห็นว่าหากการสร้างตลาดน้ำอาจจะทำให้ชาวบ้าน
สนใจในกิจกรรมการอนุรักษ์คลองแห

นอกจากนั้นผู้ศึกษาได้ไปพูดคุยสุนทรพจน์(นามสมมุติ)ว่ามีความคิดเห็นอย่างไรกับตลาดน้ำ
ก็กลับได้พบข้อมูลที่แตกต่างว่า แนวคิดตลาดน้ำคลองแหของนายอภิชาติ สังขชาติ ก่อนที่เขา
(นายอภิชาติ สังขชาติ)ลงชิงสมัครเลือกตั้งนายกเทศบาลเมืองคลองแหเองตัวเขาเองเคยทำงาน
เป็นพนักงานในเทศบาลเมืองคองหงส์มาก่อนและมีความสนใจทางด้านการเมืองท้องถิ่นเมื่อ
ประมาณปี 45 จึงได้ตัดสินใจลงสมัครเลือกตั้งนายกเทศบาลเมืองคองหงส์ แต่ก็แพ้ในสนามเลือกตั้ง
ดังกล่าว จากนั้นเขาก็ได้สังเกตการณ์พื้นที่การเลือกตั้งนายกเทศบาลเมืองควนลัง และเป็นคะแนน
เสียงให้กับพรรคการเมืองท้องถิ่นพรรคหนึ่ง ขณะเดียวกันก็เห็นว่าพรรคการเมืองที่เป็นคู่แข่งกลับ
นำเสนอนโยบายการสร้างตลาดน้ำซึ่งกลายเป็นเรื่องตลกสำหรับชาวบ้านชุมชนควนลัง เพราะไม่มี
ใครเชื่อว่าจะเป็นไปได้ แต่เขาเห็นว่าเรื่องที่ตลกอาจจะกลายเป็นจริงก็ได้หากทำการประชาสัมพันธ์
แบบมีสีสัน และมีความน่าจะเป็นไปได้ ภายหลังจากนั้นก็ตัดสินใจลงแข่งขันทางการเมืองท้องถิ่น
อีกครั้งหนึ่ง โดยเขาคิดว่าจะนำเสนอโยบายตลาดน้ำคลองแหเป็นจุดขายในการเลือกตั้งนายก
เทศบาลเมืองคลองแห

¹ โครงการอนุรักษ์วัดคลองแห เกิดขึ้นจากกลุ่มคณะวัดคลองแหที่ได้ไปศึกษาดูงานประเพณีวัฒนธรรม
ท้องถิ่นนั้นคือประเพณีการกวนข้าวยาคุที่วัดพนางตุง จังหวัดพัทลุง ผลของการศึกษาดูงานดังกล่าวทำให้ท่าน
เจ้าอาวาสวัดคลองแหและกลุ่มคณะวัดคลองแหมีการจัดประชุมหารือร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการรื้อฟื้น
วัฒนธรรมท้องถิ่น จนก่อให้เกิดเป็นโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมคลองแห โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อที่จะ
อนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมคลองแห แบ่งออกเป็น 5 ประเด็นคือ

1. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การทำน้ำหมักชีวภาพ ปลูกบอลEM Ball เป็นต้น
2. การสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น ประเพณีกวนข้าวยาคุ การจัดตั้งคณะมโนราห์
3. พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น
4. ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ
5. การสร้างตลาดน้ำท้องถิ่น

ขณะเดียวกันลุงช่วย ชาวบ้านชุมชนคลองแหมองว่า ทั้งท่านเจ้าอาวาสและนายอภิชาติ สังฆาชาติต่างก็รับได้ผลประโยชน์ซึ่งกันและกันร่วมกัน

ในจุดนี้ผู้ศึกษามองว่าแนวทางการสร้างตลาดน้ำคลองแหซึ่งต่างฝ่าย (ทั้งนายอภิชาติ สังฆาชาติ และท่านเจ้าอาวาสวัดคลองแห) ต่างก็ได้รับผลประโยชน์ซึ่งกัน เพราะในมุมมองของ นายอภิชาติ อาจจะต้องการสร้างฐานคะแนนเสียงให้กับพรรคการเมืองของตนเองเพราะเมื่อ ปราศรัยหรือหาเสียงก็จะเสนอนโยบาย การสร้างตลาดน้ำเป็นจุดขายและมักจะอ้างถึงท่านเจ้า อาวาสวัดคลองแหว่ามีความประสงค์เห็นด้วยกับโครงการดังกล่าว ขณะเดียวกันก็บอกว่าจะสร้าง ตลาดน้ำตรงบริเวณท่าน้ำวัดคลองแหแต่ในอีกแง่มุมหนึ่งของชาวบ้านสำหรับพื้นที่ใช้ในการ จัดสร้างตลาดน้ำ ลุงช่วยกลับมองว่า “หัวมัน” (ชื่อเล่น นายอภิชาติ สังฆาชาติ) ก่อนที่จะมา ปรึกษากับท่านเจ้าอาวาสวัดคลองแหได้ไปขอสถานที่กับท่านเจ้าอาวาสวัดอัมพวันหรือวัดม่วง ซึ่งท่านเจ้าอาวาสวัดม่วงไม่เห็นด้วยในการใช้สถานที่วัดแปรสภาพให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ภายหลังจากนั้นมาปรึกษาท่านเจ้าอาวาสวัดคลองแห ซึ่งตัวท่านเจ้าอาวาสเองก็ขึ้นขอบอยู่แล้ว เกี่ยวกับงานบันเทิง”

สำหรับผลประโยชน์ของท่านเจ้าอาวาสวัดคลองแห ผู้ศึกษามองว่าเป็นการพัฒนาที่เป็นไป ตามโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมคลองแหเพราะทางวัดจะสามารถใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นช่องทางหนึ่ง ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆภายในวัดคลองแหประกอบ เพื่อให้วัดคลองแหได้เป็นที่รู้จักใน หมู่สาธารณชน แต่ในอีกแง่หนึ่งคือเรื่องผลประโยชน์เกี่ยวกับรายได้ประกอบการจากตลาดน้ำซึ่ง ประเด็นดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคณะวัดคลองแหและทางเทศบาลเมืองคลองแห ซึ่งผู้ศึกษาของนำประเด็นดังกล่าวไปเล่ารายละเอียดในประเด็นความขัดแย้ง

ภายหลังจากนายอภิชาติ สังฆาชาติได้รับการเลือกตั้งนายกเทศบาลเมืองคลองแห ก็ได้เริ่ม โครงการตลาดน้ำโดยทันทีตามเป้าประสงค์ของนโยบายที่วางไว้จึงได้นำคณะทำงานซึ่ง ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกลุ่มชาวบ้าน ไปศึกษาดูงานที่ตลาดน้ำอัมพวา และ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก เพื่อที่จะศึกษารูปแบบ แนวทางดำเนินงาน การจัดการบริหารของตลาดน้ำ ดังกล่าวนำสู่การพัฒนาและสร้างโครงการตลาดน้ำคลองแห รวมทั้งได้ประสานความร่วมมือจาก หน่วยงานต่างๆ ทั้งในพื้นที่และจากส่วนกลางทั้งภาครัฐและเอกชน เช่นกรมโยธาและผังเมือง กรม ชลประทาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น เพื่อผลักดันโครงการตลาดน้ำตามวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ ประกอบกับหนึ่งในคณะทำงานที่ไปศึกษาดูงานนั้นคือแม่ของผู้ศึกษาท่านเป็นสมาชิก อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ภายหลังจากกลับมาจากการดูงาน ผู้ศึกษาก็ได้ สอบถามแม่และกลุ่มเพื่อนๆอสม.ที่ไปด้วยกัน ประเด็นคำถามส่วนใหญ่เกี่ยวกับเนื้อหาของการทำงาน

ศึกษาดูงานและความคิดเห็นต่อสถานที่ท่องเที่ยวและต่างก็แสดงความคิดเห็นในมุมมองการท่องเที่ยวว่า ตลาดน้ำที่ไปศึกษาดูงานนั้นเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เน้นความเป็นธรรมชาติ รวมทั้งได้ร่วมกิจกรรมล่องเรือชมความเป็นธรรมชาติและสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน ภายหลังจากการศึกษาดูงานทางเทศบาลเมืองคลองแหก็ได้ดำเนินการสร้างตลาดน้ำตามแบบตลาดโบราณซึ่งเป็นกระแสนิยมการท่องเที่ยวในปัจจุบันประกอบกับเน้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมและสวมบทบาทเป็นพ่อค้าแม่ค้า พร้อมกับการแต่งชุดไทย ซึ่งทางเทศบาลเมืองคลองแหได้ทดลองเปิดจำหน่ายสินค้าทางน้ำเป็นเฉพาะกิจ ในช่วงประเพณีสงกรานต์และงานมหกรรมย้อนตำนานคลองแหซึ่งเป็นไปด้วยดี จึงมีเสียงเรียกร้องจากบรรดาพ่อค้าแม่ค้าให้เปิดดำเนินการอย่างจริงจัง นั่นจึงเป็นจุดสำคัญของการดำเนินการเรื่อยมาในทุกเย็นวันศุกร์จนถึงวันอาทิตย์

จากประเด็นการร่วมมือของชาวบ้านในการพร้อมกันสวมบทบาทพ่อค้าแม่ค้านั้นผู้ศึกษาได้สังเกตเห็นว่าส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มสมาชิกเทศบาลและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านอสม. ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของเทศบาล แต่เมื่อสอบถามชาวบ้านท่านหนึ่ง ชื่อ คุณแดง(นามสมมุติ)ซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกใดเลยในเทศบาลกลับกล่าวว่า “สาเหตุที่เข้ามาสวมบทบาทเป็นแม่ค้าและแต่งชุดไทยที่บ้าน เพราะได้ข่าวมาว่าใครที่จะมาเป็นแม่ค้าจะได้เงินจ้าง 200 แต่ก็ต้องลงทะเบียนก่อน” เช่นเดียวกับแม่ของผู้ศึกษา ก็สวมบทบาทเป็นแม่ค้าตลาดน้ำ ก็ได้รับเงินจ้างเหมือนกัน เมื่อได้สอบถามกับทางเจ้าหน้าที่เทศบาลว่าสาเหตุใดต้องจ้างชาวบ้านมาสวมบทบาทเป็นแม่ค้า ก็ได้รับคำตอบมาว่า เพื่อให้ให้ตลาดน้ำดูมีความสมจริงสมจัง มีแม่ค้ามานั่งเรือขายสินค้า เหมือนในแบบตลาดน้ำภาคกลางที่โด่งดังเช่น ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตลาดน้ำอัมพวา และเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมตลาดน้ำคลองแห

จะเห็นได้ว่าการจัดตลาดน้ำแบบเฉพาะกิจเป็นการร่วมมือระหว่างทางวัดและทางเทศบาลเมืองคลองแหในการออกแบบหาและแนวทางร่วมกันในการนำเสนอตลาดน้ำแบบท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกันการแสดงความร่วมมือของชาวบ้านในการสวมบทบาทพ่อค้าแม่ค้ากลับกลายเป็นการจัดจ้างชาวบ้านโดยทางเทศบาลบาลเพื่อที่จะให้ตลาดน้ำคลองแหได้รับความสนใจทั้งจากคนต่างในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

ขณะเดียวกันทางเทศบาลเมืองได้ดำเนินการ วางกรอบแนวทางพัฒนาตลาดน้ำคลองแห ไว้ 3 ระยะ¹ กล่าวคือ

¹ ในระยะที่หนึ่งนั้นเป็นระยะโครงสร้างที่ให้บรรดาพ่อค้าแม่ค้า นำสินค้ามาขาย โดยยังไม่มีควบคุมมากนัก แต่มีการวางกรอบให้ปฏิบัติ โดยเน้นที่การร่วมมือของชาวบ้าน เช่นรณรงค์ให้ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ การส่งเสริมให้แต่งชุดไทยพื้นบ้าน การกำหนดพื้นที่การขาย การรักษาความสะอาดทั้งในคลองและบนฝั่งเป็นต้น

ในระยะที่หนึ่งนั้น นอกจากนั้นทางเทศบาลได้จัดเรือประมาณ 40 ลำเพื่อให้พ่อค้า แม่ค้า นั่งเรือขาย สินค้าส่วนใหญ่เน้นสินค้าพื้นบ้านโดยใช้วัตถุดิบธรรมชาติในการบรรจุสินค้า เช่น การใช้กระบอกไม้ไผ่ในการบรรจุน้ำ ใช้กระตังใบตอง และกะลามะพร้าวเป็นภาชนะในการใส่อาหาร หากจะสังเกตภาพลักษณ์ตลาดน้ำโดยทั่วไปทั้งจากสื่อประเภทต่างๆ เรามักจะพบว่าภาพลักษณ์ของพ่อค้า แม่ค้าตลาดน้ำมักจะพายเรือและนำสินค้าจากที่บ้านหรือสวนริมแม่น้ำนำมาขายในบริเวณตลาดน้ำ แต่ภาพที่เห็นในตลาดน้ำคลองแหคือมีการนำสินค้าที่บรรจุทุกโดยรถยนต์และรถสามล้อเข้ามาในตลาดน้ำแล้วนำสินค้านำมาลงเรือวางขาย ประกอบกับเราจะไม่เห็นภาพการพายเรือของพ่อค้า แม่ค้า เห็นจะมีแต่เรือที่จอดนิ่งตามท่าเรือหรือบริเวณที่จัดไว้ขาย หรือเรียกได้ว่าเป็นการจำลองภาพตลาดน้ำที่ไม่สัมพันธ์กับการค้าขายในอดีตของชุมชน อย่างไรก็ตามก็ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี สร้างความพึงพอใจและดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวพอสมควร

ระยะที่สองได้เริ่มขยายตลาดน้ำโดยแบ่งออกเป็นสองฝั่งฝั่งริมวัด และฝั่งตลาดค้าขาย โดยทางเทศบาลเมืองคลองแห ได้จัดระเบียบร้านค้าบนบกขึ้นใหม่ เน้นรูปแบบตลาดน้ำโบราณ จัดแบ่งพื้นที่ค้าขายให้มีความระเบียบเรียบร้อยสวยงาม แบ่งขุมจำหน่ายสินค้าประเภทต่างๆ โดยแต่ละขุมเหล่านี้มีการใช้ชื่อเรียกขานด้วยภาษาไทยท้องถิ่นดั้งเดิม บอกเล่าถึงประวัติเมืองในครั้งอดีตกาล เช่น ลังกาสู่กะ ตามพรลิงค์ ช้างแห่ มหาตใหญ่เป็นต้น และเริ่มการก่อสร้างขุมโดยใช้วัสดุตามธรรมชาติรูปแบบง่ายๆ แต่ดูสวยงาม และปัจจุบันมีเรือจำหน่ายสินค้าตลาดน้ำได้เพิ่มขึ้นเป็น 80กว่าลำ และแต่ละร้านค้าของตลาดโบราณมีจำนวนถึง 200 กว่าร้าน สินค้าส่วนใหญ่จะเน้นอยู่ที่อาหารคาวหวาน ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านแท้เช่น ถั่วคั่ว ขนมจีน ข้าวยาปักซี่ได้ กวยจั๊บพลก ขนมมด ขนมด้วง ขนมโค ต้มยำและขนมไทยชนิดต่างๆ ซึ่งเป็นขนมภาคใต้ดั้งเดิมก็สามารถหารับประทานได้ที่ตลาดน้ำคลองแหแห่งนี้ จากนั้นเพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางเทศบาลเมืองคลองแหได้จัดงานย้อนตำนานคลองแห ดุยิ่งใหญ่ขึ้นเนื่องจากการดำเนินโครงการตลาดน้ำ จึงได้นำงานย้อนตำนานคลองแหซึ่งในอดีตทางวัดคลองแหได้จัดเป็นประจำทุก

ในระยะที่ 2 นั้น จะเพิ่มพื้นที่การขายสินค้า และมีการจัดระเบียบมากขึ้นกว่าเดิม เน้นไปที่ตลาดน้ำต้องมีชีวิต มีการพายเรือข้ามคลองไปมาเพื่อขายสินค้าได้ทั้ง 2 ฝั่ง ควบคุมสินค้าที่จะนำมาขายมากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นตลาดน้ำ ระยะนี้เริ่มต้นตั้งแต่เทศกาลลอยกระทงมหาบุญ พ.ศ. 2551

ในระยะที่ 3 ของการพัฒนาตลาดน้ำ ในระยะนี้ตลาดน้ำคลองแหต้องพร้อมสมบูรณ์ด้วยตัวเองสามารถพึ่งพาตัวเองได้ และสามารถเป็นที่พึ่งพาของชุมชนได้เช่นกัน ชาวบ้านในพื้นที่ต้องช่วยกันดูแล โดยมิต้องการของตลาดน้ำที่มาจากชุมชนช่วยกันควบคุมดูแล และต้องสามารถตรวจสอบได้ ทำยสุดตลาดน้ำคลองแหต้องอยู่ได้ และหล่อเลี้ยงชุมชนได้ด้วยตัวเอง(ข้อมูลจากเทศบาลเมืองคลองแห)

ปีแต่ปีดังกล่าวทางเทศบาลเป็นเจ้าภาพและจัดทำเพื่อประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยว สำหรับการจัดงานครั้งนี้ใช้ชื่อว่า “มหกรรม แสง สี เสียง ย้อนตำนานคลองแห และวัฒนธรรม 4 ภาค ประจำปี 2551” ณ ทำน้ำวัดคลองแห ระหว่างวันที่ 13-17 สิงหาคม เทศบาลเมืองคลองแหร่วมกับทุกภาคส่วนได้จัดขึ้นเป็นพิเศษ ภายใต้วิสัยทัศน์ “คลองแหหน้าอยู่ ประตูเมืองใหม่ แหล่งที่พักอาศัย ศูนย์รวมใจศาสนา พัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยแนวคิดยั่งยืน” ของนายกเทศมนตรี นายอภิชาติ สังขชาติ เพื่อให้ได้รำลึกถึงตำนานของท้องถิ่นในอดีต ร่วมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นกับคนรุ่นใหม่ และสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้เดินทางมาสัมผัสและร่วมกิจกรรมอันยิ่งใหญ่ตระการตา ประกอบกับงานนี้ได้รับความร่วมมือจาก นายณิตย์ จิตนุกูลหรือป๊อด้ผู้กำกับร้อยล้านจากภาพยนตร์เรื่อง “บางระจัน” ซึ่งเป็นคนพื้นที่หาดใหญ่ มากำกับการแสดงมหกรรม แสง สี เสียง ย้อนตำนานอันตระการตาบนเวทีชุด “นาวาธรรม นำสว่างกลางใจ”

จากการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำคลองแหดังกล่าว ต่างได้รับความสนใจทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ รวมทั้งสื่อประเภทต่าง เช่นหนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และรายการโทรทัศน์ต่างๆ เข้ามาถ่ายทำสารคดีการท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้นายกเทศบาลเมืองคลองแห ได้กล่าวถึงเป้าหมายในการพัฒนาตลาดน้ำแห่งนี้ว่า เรามีเป้าหมายที่ชัดเจนในการนำตลาดน้ำคลองแหให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันดับต้นๆของภาคใต้ โดยการจัดงานดังกล่าวเราใช้งบประมาณกว่า 200 ล้านบาทเพื่อปลูกกระแสมการท่องเที่ยว และคาดว่าจะรายได้สะพัดในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาทต่อปี ผลจากการพัฒนาโครงการตลาดน้ำคลองแหดังกล่าวส่งผลให้ นายอภิชาติ สังขชาติ ได้รับรางวัลเทศบาลที่มีนวัตกรรมเมืองน่าอยู่แห่งปี โดยมีศ.นพ.ประเวศ วะสี ประธานมูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนาเป็นประธานมอบรางวัล โดยนาย นายอภิชาติ สังขชาติ ได้บรรยายเรื่อง นวัตกรรมเมืองน่าอยู่ ด้วยโดยเสนอ แนวทางทำให้การบริการคล่องตัว ด้วยการบูรณาการส่วนกลาง เพิ่มงบประมาณ ให้กับท้องถิ่นมากขึ้น นายอภิชาติกล่าวว่าเทศบาลได้เปลี่ยนยุทธศาสตร์สร้างเมืองน่าอยู่ ทั้ง 5 ด้าน โดยการดำเนินงานเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เรียกได้ว่า ยุทธศาสตร์ 5 มิติ¹ สำหรับการประเมินสภาพเมืองน่าอยู่ เป็นไปภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (วารสารเทศบาลเมืองคลองแห 2551: 9 – 15)

¹ ยุทธศาสตร์ 5 มิติ ได้แก่

1. มิติเมืองปลอดภัย ซึ่งเป็นที่แรกของ ประเทศคือ จะเป็นเมืองที่ประชากรผู้อยู่อาศัย มีความปลอดภัย จากอาชญากรรมและภัยพิบัติต่างๆ หรือเป็นเมืองที่มีสถิติของอาชญากรรมต่ำและจะแบ่งเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ภัยอาชญากรรม, ภัยยาเสพติด, ภัยจากเหตุจลาจล, สาธารณภัย

จะเห็นได้ว่าภายใต้กรอบการพัฒนาตลาดน้ำคลองแหซึ่งได้ดำเนินการพัฒนาจนมาถึงระยะที่ 3 จะสังเกตเห็นได้ว่ามีความแตกต่างจากระยะแรกที่จัดตลาดน้ำในแบบลักษณะเฉพาะกิจ เนื่องจากการตลาดน้ำแบบเฉพาะกิจได้นำเสนอรูปแบบตลาดแบบท้องถิ่น ดังนั้นจึงมีการจัดแบ่งในด้านการบริหารการจัดการอย่างเป็นสัดส่วนคือ ในเขตน้ำทางเทศบาลจะมีหน้าที่ดูแลและจัดการไม่ว่าจะเป็นการสร้างท่าเรือไว้สำหรับการขายของและเป็นที่พักผ่อนของเหล่าบรรดาพ่อค้าแม่ค้าจำเป็น (ได้รับค่าจ้างสวมบทบาทเป็นแม่ค้า) สำหรับเขตบึงซึ่งทางเทศบาลได้แบ่งเนื้อที่ให้กับคณะวัดจัดการบางส่วนดังเห็นได้จากลานฝึกอบรมศูนย์มโนราห์ในช่วงเย็นก็จะมีการฝึกรำมโนราห์ของเหล่าบรรดาเด็ก ๆ ที่เข้ามาร่วมกิจกรรม บริเวณถัดไปใกล้เคียงกันก็จะเป็นพุ่มพญาไม้สำหรับนักท่องเที่ยวเข้ามากราบไหว้ ซึ่งในระยะแรกก็ดำเนินการไปได้ด้วยดีเพราะจัดเฉพาะวันงานประเพณีเท่านั้น เช่นงานสงกรานต์ หรืองานมหรรมย์อันยาวนานคลองแหประกอบด้วยนักท่องเที่ยวไม่ได้มีจำนวนมาก เพราะพื้นที่มีขนาดจำกัด เมื่อทางเทศบาลเมืองคลองแหได้ตัดสินใจจัดให้เป็นประจำทุกวัน สุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ประกอบกับทางเทศบาลได้จัดประชาสัมพันธ์โดยผ่านสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หรือรายการวิทยุ เป็นต้น ทำให้เหล่าบรรดานักท่องเที่ยวต่างให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก ผู้ศึกษาสังเกตเห็นว่าเมื่อทางเทศบาลเมืองคลองแหได้ปรับเปลี่ยนวันในการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวเริ่มมีมากขึ้น ประกอบกับเหล่าบรรดาพ่อค้าแม่ค้าต่างมีความต้องการที่จะให้เปิดแบบเป็นทางการเนื่องจากผลประโยชน์รายได้ในการ

2. มิติเมืองสะอาด คือ เมืองที่มีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งปฏิภูลต่างๆ ได้เป็นอย่างดีแบ่งเป็น 4 ประเด็นย่อยได้แก่ ชยะสิ่งปฏิภูล, อากาศ, น้ำ การใส่ EM ลงในคลองแห, มลทัศน์

3. มิติคุณภาพชีวิต คือการเป็นเมืองที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ดีมีสิ่งจำเป็นและความสะดวกในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ แบ่งเป็น 3 ประเด็นย่อยได้แก่ สุข ภาพ, การศึกษา (โครงการโรงเรียนอนุบาล อัจฉริยะ), เศรษฐกิจชุมชน(โอท็อปและตลาดน้ำ)

4. มิติเมืองธรรมาภิบาล คือ มีการบริหารจัดการที่ดีของทุกภาคส่วนของสังคมทั้งภาครัฐ (state or public sector) ภาคธุรกิจเอกชน (private sector) ภาคปัจเจกชนและครอบครัว และภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ร่วมกันขับเคลื่อน นโยบายสาธารณะ เพื่อการพัฒนาและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของทุกภาคส่วนในสังคม แบ่งเป็น 5 ประเด็นย่อยๆ ได้แก่ หลักนิติธรรม,หลักคุณธรรม, หลักความโปร่งใส (งบประมาณ กลางแจ้ง),หลักการ มีส่วนร่วมและความ เข้มแข็งของภาคสังคม,หลักสำ นึกรับผิดชอบ ต่อสังคม

5. มิติเมืองวัฒนธรรม คือเมืองที่มีขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ แบ่งเป็น 4 ประเด็นย่อยๆ ได้แก่ ประวัติ ศาสตร์เมือง,ขนบธรรมเนียมประเพณี มีการส่งเสริม มโนราห์พื้นบ้าน จัดงานย้อนตำนานคลองแห,ศิลปกรรม,ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การนำของโบราณเป็น ขนมหรือการประกอบอาหารพื้นบ้านแบบโบราณ (ข้อมูลจากเทศบาลเมืองคลองแห)

ค้าขายสินค้าได้เป็นจำนวนมากจนทำให้เจ้าหน้าที่เทศบาลไม่ต้องจ่ายค่าจ้างพ่อค้าแม่ค้าจำเป็น เพราะเห็นว่ารายได้ที่ได้จากค้าขายมากกว่าค่าจ้างขณะเดียวกันเหล่าบรรดาพ่อค้าแม่ค้าไม่ต้องเสียค่าเช่าแต่ประการใด แต่ในขณะเดียวกันความคิดเห็นของพระครูพร้อม รองเจ้าอาวาสวัดคลองแห เห็นว่า สาเหตุที่ทำให้ทางกลุ่มคณะกรรมการวัดและกลุ่มเทศบาลมีความตกลงปลงใจในการเปิดตลาดน้ำแบบเป็นทางการ เนื่องจากเรื่องเงินเป็นประเด็นสำคัญเพราะต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ วัดก็ได้รับรายได้จากการบริจาคทำบุญส่วนทางเทศบาลก็ได้รับรายได้จากการประกอบการค้าขาย และชาวบ้านที่ร่วมกิจกรรมก็ได้รับผลประโยชน์เช่นกัน แต่ขณะเดียวกันพระครูพร้อมก็ไม่เห็นด้วยที่จะจัดสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่วัดเนื่องจากวัดเป็นสถานที่สงบ ปราศจากความวุ่นวาย แต่เมื่อเปิดอย่างเป็นทางการก็ส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์ของวัดด้วยเช่นกัน ซึ่งผู้ศึกษาก็สังเกตเห็นว่าบริเวณลานจอดรถซึ่งเป็นพื้นที่วัดกลับกลายเป็นหลุมเป็นบ่อ โดยเฉพาะในช่วงหน้าฝน

เมื่อเปิดตลาดน้ำอย่างเป็นทางการประมาณปีพ.ศ.2551โดยทางเทศบาลได้หยิบยืมงานย้อนตำนานคลองแหซึ่งเคยจัดขึ้นมาก่อนครั้งแรกโดยเป็นการจัดการของทางวัดคลองแหแต่เมื่อครั้งที่สองทางเทศบาลได้ขอเป็นเจ้าภาพในการจัดงานมหกรรมย้อนตำนานคลองแห แต่ในการจัดงานครั้งนี้ทางเทศบาลได้จัดเพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวประกอบกับทางเทศบาลได้ดึงกลุ่มบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวโดยที่ไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มคณะกรรมการวัดคลองแหเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด แม้แต่การร่วมประชุมในการจัดงาน ขณะเดียวกันท่านเจ้าอาวาสเห็นว่า “รู้สึกไม่พอใจต่อการกระทำของกลุ่มทางเทศบาลเมืองคลองแห ที่ไม่ให้กลุ่มคณะกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมใดเลย ทั้งที่เมื่อก่อนเคยทำงานร่วมกัน”ขณะเดียวกันทางเจ้าหน้าที่เทศบาลได้ให้เหตุผลว่า เพราะต้องการมืออาชีพในการจัดการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำ โดยเฉพาะกลุ่มภายนอกที่มีประสบการณ์ในการทำประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เช่น กลุ่มททท. จังหวัดสงขลา ผู้กำกับปัด เป็นต้น อีกทั้งเป็นการขยายตลาดน้ำคลองแหให้เป็นที่สถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในภาคใต้”

จะเห็นได้ว่าเมื่อตลาดน้ำได้ปรับเปลี่ยนจากเดิมที่นำเสนอรูปแบบท้องถิ่นนำไปสู่การจัดการเพื่อการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาสังเกตเห็นว่าได้มีการปรับภูมิทัศน์พื้นที่ของอีกฟากฝั่งหนึ่งซึ่งอยู่ตรงข้ามกับบริเวณท่าเรือของวัดจากเดิมเคยเป็นป่าสวนยางแปรสภาพกลายเป็นพื้นที่สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งผู้ศึกษาได้ทราบข้อมูลมาว่าทางเทศบาลมีการจัดซื้อเช่าที่ดินที่อยู่ตรงข้ามกับฝั่งวัด เมื่อผ่านไปประมาณหนึ่งเดือน ประมาณต้นเดือนกุมภาพันธ์ปีพ.ศ. 2552 ทางเทศบาลได้จัดทำกรย้ายตลาดน้ำจากที่เดิมที่อยู่ตรงบริเวณท่าเรือวัด ไปอยู่บริเวณฝั่งตรงข้ามของวัด โดย

ทางฝั่งเทศบาลเมืองคลองแห่ได้ให้เหตุผลว่าเนื่องจาก ต้องการขยายพื้นที่การท่องเที่ยวตลาด เนื่องจากพื้นที่เดิมค่อนข้างคับแคบ และนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ใช่เฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทย แต่ก็มีนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วย เมื่อผู้ศึกษาได้พูดคุยกับ ลุงจัด ตัวแทนคณะกรรมการวัด ได้ให้เหตุผลของการย้ายสถานที่ดังกล่าวว่าเนื่องจากพื้นที่เดิมไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ อีกสาเหตุหนึ่งคือความขัดแย้งในเรื่องการจัดการบริหารพื้นที่ตรงบริเวณจอตลอดเนื่องจากทางเทศบาลเมืองคลองแห่ต้องการที่จะเก็บจอตลอด แต่คณะกรรมการวัดไม่เห็นด้วยที่จะเก็บค่าจอตลอดเนื่องจากจะทำให้วัดกลายเป็นสถานที่เพื่อการพาณิชย์มากเกินไปขณะเดียวกันพื้นที่บริเวณวัดอยู่ภายใต้การบริการของคณะกรรมการวัดทำให้ดูเหมือนว่าเข้ามาก้าวล่วงเกินหน้าที่จนเกินไป อีกประเด็นหนึ่งคือเรื่องค่าใช้จ่ายค่าไฟฟ้าเนื่องจากทางเทศบาลเมืองคลองแห่ไม่ได้เข้ามาร่วมรับผิดชอบค่าไฟฟ้าแต่ประการใด ทำให้ทางคณะกรรมการวัดต้องจัดการค่าใช้จ่ายเอง

ความขัดแย้งส่วนบุคคล เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างท่านเจ้าอาวาสกับกลุ่มผู้ค้า ผู้ศึกษาสังเกตเห็นได้คือ มีการย้ายเรือทั้งหมดจากเดิมที่อยู่บริเวณท่าน้ำของวัดย้ายมาอยู่บริเวณท่าน้ำของตลาดน้ำอีกฝั่งหนึ่งเมื่อผู้ศึกษาได้สอบถามถึงสาเหตุก็ได้รับคำตอบว่า ในระยะแรกที่ขายตรงบริเวณวัดนั้นได้ประสบปัญหากับทางท่านเจ้าอาวาสเนื่องจากท่านเจ้าอาวาสนำนักดนตรีเพื่อชีวิตมาเล่นดนตรีตรงบริเวณศูนย์ฝึกมโนราห์ซึ่งอยู่ใกล้กับบริเวณท่าเรือ บางครั้งเสียงดนตรีเพื่อชีวิตกลับสร้างความรำคาญให้กับกลุ่มผู้ค้า เช่นเสียงดังเกินไปจนทำให้ไม่สามารถสื่อสารหรือพูดคุยกับลูกค้าได้ จนบางครั้งทางกลุ่มผู้ค้าได้ร้องเรียนให้ท่านเจ้าอาวาสหยุดนำนักดนตรีเพลงเพื่อชีวิตมาเล่นดนตรีแต่การร้องเรียนดังกล่าวไม่เป็นผล เพราะท่านเจ้าอาวาสท่านชื่นชอบเป็นการส่วนตัวจึงทำให้มีเสียงบ่นไปต่าง ๆ นานา สร้างความไม่พอใจแก่กลุ่มผู้ค้าเป็นอย่างมาก

เมื่อตลาดน้ำได้ทำการโยกย้ายไปอีกฝั่งหนึ่งของคลองทำให้การจัดการตลาดน้ำคลองแห่ถูกดำเนินการโดยทางเทศบาลเมืองคลองแห่โดยซึ่งทางคณะกรรมการวัดคลองแห่ไม่ได้เข้ามายุ่งเกี่ยวข้อง ในการบริหารจัดการใดเลย ส่งผลให้ทางเทศบาลเมืองคลองแห่ได้สร้างระบบระเบียบการจัดการ พื้นที่ตลาดน้ำ เพื่อที่จะให้ตลาดน้ำคลองแห่ผลิตขึ้นมาตอบสนองเพื่อการท่องเที่ยวแต่ในขณะเดียวกันภายหลังจากทางเทศบาลได้โยกย้ายตลาดน้ำเพื่อให้สามารถจัดการและควบคุมได้สะดวก ทางคณะกรรมการวัดก็ไม่ได้หยุดนิ่งมีการสร้างตลาดน้ำในแบบท้องถิ่นของตนเองเพื่อที่จะได้ตอบ ช่วงชิง อัตลักษณ์ของชุมชนคลองแห่โดยผ่านเวทีการท่องเที่ยว ซึ่งในรายละเอียดผู้ศึกษาของกล่าวในบทต่อไป

จากการพัฒนาชุมชนดังกล่าวซึ่งเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวและเป็นเมืองน่าอยู่แต่ก็มีจุดเปลี่ยนอันสำคัญคือเมื่อนายอภิชาติ สังขชาติ ได้ถูกลอบสังหาร เนื่องจากปมปัญหาในการบริหาร

ภายในเทศบาล และเรื่องผลประโยชน์ในการบริหารตลาดน้ำ¹ จากเหตุการณ์สร้างความสะเทือนใจให้กับชาวบ้านชุมชนคลองแห รวมทั้งความเชื่อมั่นของผู้ประกอบการ พ่อค้า แม่ค้า ต่างก็รู้สึก

¹ จากเหตุการณ์คนร้ายขับรถ ปิกอัปใช้อาวุธปืนสงคราม ยิงถล่มนายอภิชาติ สังขชาติ หรือฉายา "นายกหัวมัน" อายุ 39 ปี นายกเทศมนตรีเมืองคลองแห อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา อยู่บ้านเลขที่ 86/9 หมู่ 5 ต.คลองแห อ.หาดใหญ่ ครอบครัวย้ายมา สี่ขาว ทะเบียน นข 4333 สงขลา บริเวณหน้า ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขากนนราษฎร์ยินดี ต.หาดใหญ่ เมื่อคืนวันที่ 16 พ.ค. ที่ผ่านมา หลังเกิดเหตุชุดสืบสวนทั้งของจังหวัด ภาค 9 และกองปราบปรามร่วมกันคลี่คลายคดี เนื่องจากเป็นคดีอุกฉกรรจ์ และสะเทือนขวัญประชาชน โดยพุ่งเป้าความขัดแย้งในการเมืองท้องถิ่น และผลประโยชน์ ในการสร้างตลาดน้ำ

ในที่สุดคดีสังหาร "นายกหัวมัน" ได้คลี่คลายแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจตามรวบตัวที่มสังหารได้ยกทีม ทั้งนี้เมื่อเวลา 11.45 น. ร่วมกันแถลงข่าว จับกุมผู้ต้องหาถึงถล่มนายอภิชาติ สังขชาติ นายกเทศมนตรีเมืองคลองแห จำนวน 2 คน

โดยชุดสืบสวนได้จับกุมนายสมใจ หรือหนึ่ง ไชยถาวร อายุ 36 ปี อยู่บ้านเลขที่ 80 หมู่ 3 ต.คลองแห อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา อาชีพรับเหมาก่อสร้าง กับ ด.ต.อารัญญู หรือเอิบ ทองพูล อายุ 39 ปี ตำรวจสังกัด สภ.ปากกระ อ.สิงหนคร จ.สงขลา อยู่บ้านเลขที่ 154/9 หมู่ 5 ต.นาหม่อม อ.นาหม่อม จ.สงขลา ซื้อหาร่วมกันฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน มีอาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืนที่นายทะเบียนไม่ สามารถออกใบอนุญาตให้ได้ไว้ในครอบครอง และพกพา อาวุธปืนไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยไม่ได้ รับอนุญาต และไม่มีเหตุอันควร พร้อมของกลาง รถกระบะ มิตรชัยวิรุจน์ไทรทัน สีดำ ทะเบียน บห 335 สงขลา ปืนเอ็ม 16 หมายเลขปืนถูกลบทั้งพร้อมกระสุน 8 นัด แม็กกาซีน 1 อัน และปลอกกระสุน 12 ปลอก

สอบสวนนายสมใจให้การรับสารภาพว่า ก่อนลงมือ ได้วานให้ ด.ต.อารัญญูไปเยี่ยมรถกระบะของนาย พันธวิทย์ หรือหนู มณีนิล อยู่บ้านเลขที่ 115/9 หมู่ 2 ต.นาหม่อม อ.นาหม่อม ที่รู้จักกันมาใช้โดยเจ้าของไม่ทราบ แล้วให้ นายอ้อด คนรู้จักกัน เปลี่ยนป้ายทะเบียนเป็นป้ายแดงและช่วยขับรถให้ โดยติดตามรถตู้ของนาย อภิชาติ ตั้งแต่ ออกจากวัดคลองเปลาที่ผู้ตายไปร่วมงานศพ กระทั่งนายอภิชาติจอดรถที่หน้าธนาคารไทยพาณิชย์ สาขากนนราษฎร์ยินดี พอสบโอกาสเลยกราดปืนเอ็ม 16 ยิงถล่มแล้วหลบหนีไป หลังลงมือได้เปลี่ยนล้อแม็ก รถคันที่ใช้ก่อเหตุใหม่ เพื่อปกปิดการตามล่าของเจ้าหน้าที่

นายสมใจกล่าวอีกว่า ส่วนสาเหตุที่ต้องสังหารนายอภิชาติ เพราะโกรธแค้นที่ผู้ตายกำลังหาทางบีบบังคับนางอัญชลี ไชยถาวร ส.ท.เขต 3 ภรรยาของตนออกจาก ส.ท. ทั้งที่ก่อนหน้านี้ นายอภิชาติซึ่งมีความสนิทสนมกับตน ได้ทาบทามให้ไปลง ส.ท.เทศบาลเมืองคลองแห แต่ตนไม่ชอบเล่นการเมือง นายอภิชาติเลยขอให้นางอัญชลี ภรรยา ลงแทนจนได้รับเลือกเป็น ส.ท.เขต 3 แถมยังได้รับความไว้วางใจเป็นเลขานุการสภาเทศบาลเมืองคลองแหด้วย และ เคยบอกกับผู้ตายด้วยว่า หากให้ภรรยาลง ส.ท.อย่าให้มีเรื่องอะไรเกิดขึ้น หรือถ้าถูกรังแก นายอภิชาติต้องโดนยิง

เมื่อสังหารนายกหัวมันกล่าวอีก ว่า ภายหลังจากที่นายอภิชาติกำลังหาทางบีบบังคับให้นางอัญชลี ภรรยา ลาออก จาก ส.ท. ทำให้โกรธแค้นมาก เพราะผู้ตายเคยรับปากแล้วว่าจะไม่ให้มีปัญหา แต่กลับมาหักหลังกันเลยวางแผน ฆ่าด้วยตัวเอง โดยไม่มีใครอยู่เบื้องหลังแต่อย่างใด ส่วน ด.ต.อารัญญูยอมรับว่า เป็นคนไปเยี่ยมรถให้

เสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีความกังวลต่อโครงการตลาดน้ำว่าจะสามารถดำเนินต่อไปได้หรือไม่ เมื่อผู้ศึกษาได้เดินทางไปตลาดน้ำคลองแห สภาพบรรยากาศดูเงียบเหงา มีร้านค้าเปิดน้อยมาก พ่อค้าแม่ค้าต่างพากันปิดร้าน เมื่อเดินทางไปทางเข้าตลาดน้ำคลองแหและแหงนขึ้นไป ก็จะเห็นแผ่นผ้าสีดำโดยเขียนคำว่า “ขอไว้าลัยให้กับนายท้าวหมัน” เมื่อสอบถามชาวบ้านในชุมชนต่างก็รู้สึกสงสารกับครอบครัวสังขชาติ และบางส่วนก็ได้กล่าวยกย่องความดีของนายอภิชาติ สังขชาติที่ได้สร้างตลาดน้ำคลองแหจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงภายในประเทศและต่างประเทศ ขณะเดียวกันชาวบ้านต่างเห็นว่าอยากให้ตำรวจสามารถจับคนร้ายมาลงโทษให้ได้

ภายหลังจากการเสียชีวิตของนายอภิชาติ สังขชาติ ทำให้ดูเหมือนว่าตลาดน้ำคลองแห ได้ถูกเว้นวรรค จำนวนนักท่องเที่ยวเริ่มลดน้อยลง ส่งผลผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการลงทุนของพ่อค้าแม่ค้า และผู้ประกอบการต่างๆ ภายหลังจากนั้นก็ได้มีการจัดการเลือกตั้งนายกเทศบาลครั้งใหม่ โดยในครั้งนี้ นางสาวภรณ์ สังขชาติ ภรรยาของนายอภิชาติ ที่ถูกยิงเสียชีวิต ลงสมัครชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองคลองแห ในนามของทีมคลองแหพัฒนาโดยมีประชาชนเดินทางมาให้กำลังใจอย่างอบอุ่น นางสาวภรณ์ สังขชาติ ได้หมายเลข 3

นายสมใจ แต่ไม่มีส่วนรู้เห็นในสิ่งที่เกิดขึ้น หลังแถลงข่าวเสร็จ เจ้าหน้าที่ได้คุมนายสมใจไปทำแผนประกอบคำรับสารภาพ โดยใช้ พื้นที่หน้า สภ.หาดใหญ่ แทนจุดเกิดเหตุตามคำขอของผู้ต้องหา เพราะเกรงจะไม่ปลอดภัยจากพรรคพวกของผู้ตาย

เจ้าหน้าที่ชุดสืบสวนเปิด เผยถึงแนวทางการสืบสวนจนสามารถจับกุมตัวผู้ต้องหาปิดคดีนี้ได้ เริ่มจากการวิเคราะห์ จากภาพวงจรปิดที่จับภาพรถปิกอัพที่ขับตามรถตู้ของผู้ตายในแต่ละจุดอย่างละเอียด กระทั่งทราบถึงยี่ห้อรถปิกอัพที่ติดตั้งเป็นรถซึ่งจนตามยึดรถมาได้พร้อมแม่ก อันเดม และจากการสอบสวนยืนยันว่านายสมใจเป็นคนขอยืมรถไป ชุดสืบสวนจึงขอหมายศาลจับกุมนายสมใจที่บ้านใน ต.คลองแห ตอนแรกยังให้การปฏิเสธ แต่ภายหลังเจ้าหน้าที่มีพยานหลักฐานมัดแน่นโดยเฉพาะปลอกกระสุนปืนเอ็ม16 ที่พบในบ้านของนายสมใจ ซึ่งตรวจพิสูจน์แล้วพบว่าเป็นปลอกกระสุนปืนที่ยิงจากปืนกระบอกเดียวกัน และตรวจพบเศษกระสุนตู้ของนายอภิชาติ กระเด็นตกอยู่ในรถกระบะที่ใช้ก่อเหตุ เลยกอมรับสารภาพ

หลังรับสารภาพนายสมใจยังพาชุดสืบสวนไปค้นปืนเอ็ม 16 ที่ใช้ยิงนายอภิชาติ ซุกซ่อนในคลองห่างจากบ้านนายสมใจประมาณ 200 เมตร โดยแยกเป็นเป็น 2 ส่วน ห่อด้วยถุงดำ 3 ชั้น มัดด้วยสายไฟเพื่อกันน้ำบรรจุถุงปุ๋ยผูกเชือกหย่อนลงไปใต้น้ำ แล้วเอาปลายเชือกอีกข้างผูกไว้กับต้นยาง ส่วนสาเหตุที่นายอภิชาติพยายามที่จะบีบหรือจะไล่นางอัญชลิออก เนื่องจากนางอัญชลิ ในฐานะเลขานุการสภาเทศบาลเมืองคลองแห ได้ไปรู้เห็นถึงการกระทำบางอย่างของฝ่ายบริหารบางคน และมีการทักท้วงจนกลายเป็นเรื่องขัดแย้งกันขึ้น ส่วนนายอืด ผู้ต้องหาที่ขับรถให้นายสมใจยังอยู่ระหว่างหลบหนีการจับกุม

(ข้อมูลจาก <http://www.komchadluek.net/>)

สำหรับการเลือกตั้งผู้บริหารชุดใหม่ของเทศบาลเมืองคลองแห มีผู้สมัครทั้งหมด 3 ทีม คือ ทีมคลองแหพัฒนาของนายอนันต์ การันสันติ(หมายเลข 1) ทีมคลองแหโปร่งใสของนายสิริ เล็กสุทธิ (หมายเลข 2) และทีมคลองแหมั่นคง ของนางสุภาภรณ์ สังขชาติ (หมายเลข 3) ภรรยา นายอภิชาติ

นางสุภาภรณ์ สังขชาติ เปิดเผยภายหลังการลงสมัครว่า สาเหตุที่ตัดสินใจลงสมัครชิง ตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมืองคลองแหในครั้งนี้ เพราะต้องการสานต่องานของสามี ซึ่งยังมีอีก หลายโครงการที่ยังค้างค้างอยู่โดยเฉพาะการพัฒนาตลาดน้ำคลองแห ซึ่งเป็นโครงการที่สามีทำจน ประสบความสำเร็จจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของ จ.สงขลา

ผลการเลือกตั้ง นางสุภาภรณ์ สังขชาติได้รับเลือกเป็นนายกเทศบาลเมืองคลองแห ซึ่งถือเป็นนายกผู้หญิงคนแรกในชุมชนคลองแห โดยนางสุภาภรณ์ สังขชาติ ได้กล่าวถึงนโยบายการพัฒนาเมืองคลองแห โดยเน้นการสานต่อของโครงการตลาดน้ำคลองแห และการพัฒนาเมืองนำ อยู่

ภายหลังจากนางสุภาภรณ์ สังขชาติได้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศบาลเมืองคลองแห เมื่อปี พ.ศ. 2552 สำหรับด้านการบริหารการจัดการตลาดน้ำคลองแหเริ่มมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เมื่อมีการแบ่งพื้นที่การบริหารออกเป็นสัดส่วน โดยแบ่งออกเป็นตลาดน้ำทั้งสองฟากฝั่งคลองซึ่ง ฟากฝั่งคลอง ฝั่งที่หนึ่งคือบริเวณท่าเรือริมวัดเดิมที่เคยเป็นตลาดน้ำซึ่งบริหารทั้งวัดและเทศบาล มาก่อน แต่เมื่อทางเทศบาลได้ย้ายตลาดน้ำออกไป ส่งผลให้ท่าเรือวัดคลองแหถูกปล่อยให้รกร้าง ไม่ได้รับการปรับปรุงใดๆ จนเมื่อประมาณเดือนมกราคม พ.ศ.2553 ทางคณะกรรมการวัดได้ ตัดสินใจดำเนินการฟื้นฟูท่าเรือเดิมให้กลายเป็นตลาดน้ำในรูปแบบท้องถิ่นและจัดการบริหารโดยทาง คณะกรรมการวัดคลองแหได้เปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2553 สำหรับอีกฟาก ฝั่งคลองหนึ่งซึ่งอยู่ตรงข้ามกับบริเวณท่าเรือวัดคลองแหซึ่งทางเทศบาลได้ย้ายออกไปเมื่อประมาณ ปลายปี พ.ศ.2551 ทางเทศบาลได้มีการปรับปรุงพื้นที่จากที่เคยเป็นป่าชายรกรกแปรสภาพให้ กลายเป็นให้กลายเป็นตลาดน้ำในรูปแบบการท่องเที่ยวและการจัดการบริหารโดยทางเทศบาล เมืองคลองแห (สังเกตได้จากรูป)